

LOKALE ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

Zuid-Limburg 2023-2027

“Europees
Landbouwfonds
voor Plattelands-
ontwikkeling:
Europa
investeert in zijn
platteland”

provincie limburg

LEADER Zuid-Limburg

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1. Totstandkoming en status ontwikkelstrategie	5
1.1 Doorlopen proces	5
1.1.1 Bestaande documentatie	6
1.1.2 Bijeenkomsten projectgroep	6
1.1.3 Bijeenkomst met LEADER-regio Weerterland	6
1.1.4 Bijeenkomst met stakeholders	7
1.1.5 Enquêtes bewoners	7
1.1.6 Bijeenkomst met bewoners en organisaties	8
1.1.7 Interviews	8
1.2 Betrokken belangengroepen	8
2. Gebiedsomschrijving Zuid-Limburg	10
2.1 Begrenzing	10
2.2 Gebiedsanalyse	11
3. Beschrijving strategie	13
3.1 Van analyse naar strategie	13
3.2 Thema's en doelstellingen	14
3.2.1 Thema 1: Sociale innovatie en sociale cohesie	14
3.2.2 Thema 2: Een duurzame groen/blauwe leefomgeving	14
3.2.3 Thema 3: Landschap als bron voor economische activiteit	15
3.2.4 Thema 4: Verbinding tussen stad en platteland	15
3.3 Resultaatindicatoren	16

4. Activiteitenplan	16
4.1 Samenwerking	16
4.2 Aanjaagactiviteiten	17
4.3 Deskundigheidsbevordering	19
4.4 Communicatie	19
4.5 Administratie	20
5. Organisatie	21
5.1 Betrokken partijen	21
5.2 Profiel en samenstelling LAG	22
5.2.1 Kerntaken van de LAG	22
5.2.2 Functieprofiel en samenstelling LAG	23
5.3 Organisatie van de uitvoering	26
5.4 Evaluatiemoment: halverwege LEADER-periode	26
6. Financiering	27
6.1 Begroting	27
6.2 Dekkingsplan	29
7. Reglement voor werking van de LAG	31
7.1 Reglement voor beoordeling en selectie van projecten	34
Bijlagen	36
1. Het doorlopen proces	36
2. SWOT-analyse voor de gebiedsontwikkeling	37
3. Overzicht sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen (resultaat stakeholdersbijeenkomst op 25 januari 2023)	40

4. Beoordelingsformulier projecten LEADER-Zuid-Limburg	41
5. Addendum behorende bij de LOS Zuid-Limburg onder het GLB-NSP 2023-2027	43

Inleiding

Zuid-Limburg is in alle opzichten een uitzonderlijk deel van Nederland. De geologische ontstaansgeschiedenis leverde een afwisselend landschap op dat van oudsher aantrekkelijk was voor economische activiteiten die elders niet of nog niet mogelijk waren. Terwijl de eerste landbouwers van Nederland zich hier op de vruchtbare lössgronden langs de Maas vestigden, was de winning en handel in vuursteen al lang een feit. Later volgden de ondergrondse winning van mergel en steenkool. Dat bracht veel welvaart voor de bewoners en leidde tot een sterke verstedelijking van de gebieden rond de Heerlen en Sittard-Geleen. Industrie en landbouw in combinatie met het bijzondere heuvelachtige landschap leverde naast welvaart een ongekend rijke biodiversiteit op. Maar dat alles was vroeger. Sinds de sluiting van de mijnen in 1974 heeft Zuid-Limburg te maken met stedelijke gebieden waar de sociaaleconomische ontwikkeling zorgelijk is, en met dorpen die vergrijzen en waar onontbeerlijke voorzieningen uit verdwijnen. Toerisme in Zuid-Limburg viert hoogtij. Er wordt hard gewerkt aan kwaliteitstoerisme, maar dat is een proces van lange adem. Natuur en landschap in het prachtige Heuvelland staan onder druk. Het huidige Zuid-Limburg is een kansrijke landschappelijk parel met een rijke cultuurhistorie, een hoge biodiversiteit en intensief landgebruik. Maar daarnaast scoort de regio in veel opzichten slecht op sociaaleconomisch en sociaalmaatschappelijke aspecten. Dat vraagt ook van LEADER om bijzondere aandacht.

LEADER is een Europees subsidieprogramma dat de leefbaarheid en economie op het platteland stimuleert. Lokale initiatieven die bijdragen aan het oplossen van problemen en het benutten van kansen kunnen vanuit het LEADER-programma rekenen op inhoudelijke en financiële ondersteuning. De initiatiefnemer, aanjager en uitvoerder van een regionaal LEADER-programma is een breed samengestelde commissie die

wordt aangeduid als Lokale Actiegroep (LAG). In de afgelopen jaren, de periode 2014-2023, is waardevolle ervaring opgedaan met de voorbereiding en uitvoering van een LEADER-programma voor Zuid-Limburg, met als resultaat 27 concrete projecten die ieder op hun eigen manier een bijdrage leverden aan de gewenste plattelandontwikkeling. Informatie over de projecten is te vinden op www.leaderzuidlimburg.nl.

De bestaande LAG heeft de ambitie uitgesproken om in de nieuwe LEADER-periode door te gaan. De ervaringen die zijn opgedaan maken een voortvarende doorstart mogelijk. Samen met diverse maatschappelijke partners zijn nieuwe doelen en thema's bedacht die passen bij de ontwikkelingen en uitdagingen in huidige Zuid-Limburg. Deze zijn beschreven in dit plan (de Lokale Ontwikkelingsstrategie of LOS), dat ook een toetssteen is voor de beoordeling van projecten waarvoor subsidie wordt aangevraagd. De thema's en doelen wijken als gezegd af van de voorgaande periode. Dat kan ook niet anders want inmiddels zijn we 9 jaar verder en heeft de wereld niet stilgestaan. Maar nog steeds staat het versterken van de sociale cohesie, in combinatie met economische ontwikkeling en verbetering van leefbaarheid en landschapskwaliteit centraal. In de huidige LOS krijgt dit thema zelfs meer aandacht. Daarnaast vindt een accentverschuiving plaats naar verbetering van biodiversiteit en klimaatdoelen. Dit ook in navolging van het Europese programma waarvan LEADER deel uitmaakt.

De LAG is er klaar voor en staat in de startblokken voor de doorstart. Bewoners, relevante organisaties en belangengroepen zijn intensief betrokken bij het opstellen van het nieuwe programma en zijn enthousiast. Bij de zestien gemeenten in het gebied is draagvlak voor de vereiste inhoudelijke en financiële participatie. Samen aan de slag dus voor een nog beter Zuid-Limburg!

1. Totstandkoming en status ontwikkelstrategie

1.1 Doorlopen proces

Vanuit Europa wordt grote waarde gehecht aan het vanuit de gemeenschap gedreven karakter van LEADER. Hieraan is op een aantal manieren tegemoet gekomen. Dit proces wordt hieronder uitgelegd.

De huidige LAG heeft als kartrekker gefungeerd voor deze nieuwe ontwikkelingsstrategie. Er is naar aanleiding van de voorgaande LEADER-periode in september-oktober 2022 een evaluatie gehouden met de leden van de LAG, hierin zijn de leden bevraagd over de afgelopen periode. Waar zijn ze meest trots op als ze terugkijken op de afgelopen periode? Wat had beslist anders gemoeten? In welke rol voelde men zich het meest prettig, hoe was de samenwerking binnen de LAG? zijn de doelen van de huidige LOS behaald? Daarnaast zijn de LAG-leden bevraagd naar de nieuwe periode: welke accenten wilden zij terug zien in de nieuwe periode? Ook is gevraagd naar de nieuwe doelstellingen vanuit de EU (klimaat, biodiversiteit en water & bodem). Welke kansen zien zij in die nieuwe periode? Zodra er een nieuwe LAG geïnstalleerd is, zal de kennis worden overgedragen. De Stichting VKKL/Spirato-PROJECTEN zal als penvoerder van het proces optreden.

Voorzitter Hub Meijers heeft als kwartiermaker voor het nieuwe LEADER-programma gesprekken gevoerd met nagenoeg alle stakeholders (zie ook paragraaf 1.1.4 *Bijeenkomst met stakeholders*). Insteek van het gesprek was met elkaar (hernieuwd) kennismaken en vragen naar de wens om betrokkenheid bij LEADER, specifiek het opstellen van de LOS. Verder werd gevraagd naar kansrijke thema's voor de nieuwe LEADER-periode. Uit al die gesprekken en uit de evaluatie bleek dat er voldoende animo is om het projectgebied Zuid-Limburg opnieuw aan te melden.

Nadat Gedeputeerde Staten van Provincie Limburg op 10 januari 2023 de oproep voor indienen van nieuwe Lokale Ontwikkelingsstrategieën vaststelde (met een deadline van 1 april) is direct een intensief participatieproces opgestart in en met de regio. Bijlage 1 is een schematische weergaven van dit proces en de daarbij doorlopen stappen.

1.1.1 Bestaande documentatie

In de regio Zuid-Limburg hebben diverse partijen reeds plannen geschreven over de ontwikkeling van het landelijke gebied. Veel van deze plannen zijn tot stand gekomen naar aanleiding van participatie met inwoners en geven daarmee een goed beeld van de belangen en standpunten van de doelgroepen en de ontwikkelperspectieven in het gebied. Daarom zijn deze plannen meegenomen bij de ontwikkeling van de LOS. De volgende plannen zijn meegenomen:

- Perspectief in Limburg – Een gemeentelijke visie op de transitie van het landelijk gebied (gemeente Beekdaelen namens 16 gemeenten, december 2022)
- Landschap in het hart van de samenleving – Programma Nationaal Landschap Zuid-Limburg (2018-2021)
- Eindrapport Participatie Omgevingsvisie – Resultaten burgerparticipatie rondom 5 thema's uit de Omgevingsvisie – Provincie Limburg, 2020
- Document Limburg - Mededeling portefeuillehouder inzake Tentoonstelling (reflectie en discussie) Panorama Zuid-Limburg, brief gedeputeerde Roefs van 6-9-2022 (GS DOC-00325573).pdf
- Panorama Zuid-Limburg – Drie mogelijke toekomstperspectieven – 15 september 2022 (conceptversie), www.panoramazuidlimburg.nl
- Limburgs Programma Landelijk Gebied - startdocument Zuid-Limburg, maart 2023
- LEADER 2014-2020 Lokale Ontwikkelingsstrategie – Nationaal Landschap Zuid-Limburg, verbindende groeibriljant – Lokale Actiegroep Zuid-Limburg
- Bestuurdersconferentie 2022 (expeditieruimte.nl).

1.1.2 Bijeenkomsten projectgroep

Voor het opstellen van de LOS werd een projectgroep ingesteld met vertegenwoordigers van stakeholders en de bestaande LAG. In januari vond de eerste bijeenkomst plaats. In totaal zijn in de periode januari-maart vijf bijeenkomsten van de projectgroep georganiseerd. Hierin werd de procesvoortgang besproken en werden de algemene onderdelen van de LOS en de bijeenkomsten voor bewoners voorbereid.

In de eerste projectgroepvergadering werd stilgestaan bij de sterkte-zwakteanalyse (SWOT-analyse) die eerder al met de stakeholders was ingevuld. Ook werd nagedacht over mogelijke LOS-thema's. In de tweede projectgroepvergadering werd de SWOT-analyse definitief gemaakt en werden de thema's verder aangescherpt, zodat ze konden worden voorgelegd aan de bewoners/achterban. Tijdens de derde bijeenkomst met projectgroepleden werd teruggekeken op de bewonersavond en werden de thema's vastgesteld. Ook kwamen in die bijeenkomst de invulling van de LAG en financiële uitgangspunten aan bod. In de vierde bijeenkomst bogen de projectgroepleden zich over de concept-LOS en over de te verwachten resultaten. Ten slotte werd die concept-LOS in de laatste projectgroepvergadering definitief gemaakt.

De projectgroep werd ondersteund door adviesbureau Viduro. Voor inhoudelijke en technische vragen over het LEADER-programma was ook de LEADER-coördinator van Provincie Limburg bij de bijeenkomsten aanwezig.

1.1.3 Bijeenkomst met LEADER-regio Weerterland

De regio's Zuid-Limburg en Weerterland ontwikkelen beide een LOS. Daarom is besloten tot samenwerking tussen de beide regio's. Onderdelen van de LOS die niet regiospecifiek zijn (zoals bijvoorbeeld het LAG-reglement) zijn gezamenlijk geformuleerd. Ook werd in gezamenlijkheid gesproken over mogelijke synergievoordelen op het vlak van operationele zaken (zoals administratie en communicatie).

De volgende onderwerpen kwamen aan de orde tijdens de bijeenkomsten:

- Bijeenkomst 1: Mogelijkheden tot samenwerking verkennen en besluiten
- Bijeenkomst 2: Voorzet voor verdeling budget bespreken en concept organisatiestructuur
- Bijeenkomst 3: LAG Reglementen afstemmen en organisatiestructuur vaststellen.

1.1.4 *Bijeenkomst met stakeholders*

Op 25 januari 2023 is, in het Gouvernement in Maastricht, een bijeenkomst georganiseerd voor stakeholders uit Zuid-Limburg. Met in totaal 17 personen die 12 organisaties vertegenwoordigden zijn de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van het gebied in kaart gebracht. Ook hebben de stakeholders meegedacht over de mogelijke thema's waar de regio zich, binnen de kaders van LEADER, op zou moeten richten. Dit resulteerde in een overzicht van sterktes, zwaktes, kansen, bedreigingen en thema's. Deze zijn vervolgens verder doorontwikkeld. Aansluitend op de bijeenkomst is aan de deelnemers gevraagd om hun achterban uit te nodigen voor de enquête en de bewoners-/achterbanbijeenkomst.

1.1.5 *Enquêtes bewoners*

Om aanvullende inzichten en ideeën op te halen bij de bewoners is een enquête opgesteld waarin we bewoners gevraagd hebben wat ze belangrijk vinden voor de leefbaarheid, wat er nodig is om een aantrekkelijke regio te worden om in te wonen, werken en recreëren en waar bewoners meer wat zouden willen kijkende naar de vier doelen uit het Nationaal Strategisch Plan (NSP). Het gaat hierbij om de doelen:

- Bijdragen tot matiging van en aanpassing aan klimaatverandering;

- Bevordering van de duurzame ontwikkeling en het efficiënte beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht;
- Bijdragen tot het tot staan brengen en ombuigen van biodiversiteitsverlies, tot versterking van ecosysteemdiensten en tot de instandhouding van habitats en landschappen;
- Bevordering van de werkgelegenheid, groei, gendergelijkheid, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden.

Eenzijds was de beschikbare tijd te kort om meer bijeenkomsten te organiseren, anderzijds bestond de wens om de opgehaalde ideeën te toetsen onder een veel breder publiek. Daarom is gekozen voor enquêtes als aanvullende dataverzamelmethode. De volgende vragen zijn gesteld in de enquête:

- Wat vindt u belangrijk voor de leefbaarheid in uw dorp en de omgeving?
- Wat is uw beeld van een aantrekkelijke regio om te wonen, werken en recreëren?
- Wat is er nodig om dit beeld te realiseren?
- Waar zou u meer van willen, kijkende naar het thema sociaaleconomische ontwikkeling?
- Waar zou u meer van willen, kijkende naar het thema klimaat?
- Waar zou u meer van willen, kijkende naar het thema water en bodem?
- Waar zou u meer van willen, kijkende naar het thema biodiversiteit?
- Contactgegevens.

De enquête is gedeeld via de stakeholders die aanwezig waren tijdens de stakeholderbijeenkomst en hun netwerken. Dat is onder meer gebeurd via social media als LinkedIn. Ook via de regionale media is er aandacht aan besteed. Zo heeft Dagblad de Limburg een uitgebreid artikel gewijd aan Leader Zuid-Limburg in de editie van 13 februari 2022. Dit resulteerde

uiteindelijk in 68 ingevulde enquêtes. De enquêtes zijn doorgenomen en de gedeelde input is geclusterd. Dit is vervolgens samengevoegd met de input die bewoners in de bewonersbijeenkomst gedeeld hebben om een totaaloverzicht te krijgen. De input uit de enquêtes bevestigde het beeld van de sterkte-zwakteanalyse die gemaakt was door de projectgroepleden. Verder bevatten de enquêtes veel suggesties die ook door bewoners naar voren werden gebracht tijdens de bewonersbijeenkomsten.

1.1.6 *Bijeenkomst met bewoners en organisaties*

15 februari vond een algemene bewonersbijeenkomst plaats in De Holle Eik in Valkenburg. 32 deelnemers namen deel om ideeën uit te wisselen over de ontwikkelingen in het gebied. De uitnodiging voor de bijeenkomst was net als de enquête via de stakeholders gedeeld met de achterban en via een persbericht gedeeld met de lokale media.

Van vijf naar vier thema's

Concreet zijn er die avond rondom vijf thema's (*Zuid-Limburgse streek- en grensidentiteit als troef, positieve gezondheid voor een leefbaar platteland, sociale innovatie en sociale cohesie, grensoverschrijdende verbindingen en verbinding tussen stad en platteland*) drie vragen gesteld aan de deelnemers: wat is er al, waar wil je meer van en welke kansen zijn er/zie je om te verrijken?

Bewoners konden bij de thema's met post-its aangeven wat er binnen het thema al aanwezig is, waar ze meer van zouden willen en welke kansen er zijn om het thema te verrijken. In totaal werden 258 post-its met ideeën verzameld. Die post-its zijn vervolgens geclusterd (samen met de enquêtes). Vervolgens zijn de clusters gekoppeld aan de thema's om tot de subdoelstellingen per thema te komen.

Ook zijn naar aanleiding van de bijeenkomst met bewoners en organisaties de voorgelegde thema's verder aangescherpt. Zo is het

oorspronkelijke thema *positieve gezondheid voor een leefbaar platteland* gesplitst in twee thema's, namelijk in het thema *sociale innovatie en sociale cohesie* en in het thema *een duurzame groen/blauwe leefomgeving*.

Het thema *grensoverschrijdende verbindingen* is komen te vervallen. De titel van dit laatste thema bleek voor verwarring te zorgen. Bij grensoverschrijdende verbindingen zou de associatie met landgrenzen gelegd kunnen worden.

De vier voorlopig geselecteerde thema's zijn:

1. Zuid-Limburgse streekidentiteit als troef
2. Een duurzame groen/blauwe leefomgeving
3. Sociale innovatie en sociale cohesie
4. Verbinding tussen stad en platteland

1.1.7 *Interviews*

Om te toetsen of alle verzamelde input goed verwerkt is en om te borgen dat er vanuit alle perspectieven naar de ontwikkelkansen, thema's en strategie gekeken is, hebben er verdiepende interviews plaatsgevonden. De projectgroep heeft personen aangedragen die geïnterviewd konden worden.

1.2 *Betrokken belangengroepen*

De volgende partijen zijn lid van de projectgroep:

- Viduro (advies en procesbegeleiding)
- Kwartiermaker/huidige LAG-voorzitter
- LEADER-coördinator Provincie Limburg
- Visit Zuid-Limburg
- Nationaal Landschap Zuid-Limburg
- Burgerkracht Limburg

- Vereniging Kleine Kernen Limburg (VKKL)
- Gemeente Beekdaelen namens de 16 Zuid-Limburgse gemeenten
- Waterschap Limburg
- LLTB
- IVN Zuid
- Natuurkracht
- Limburgs Landschap
- Natuur- en Milieufederatie Limburg
- Nationaal Landschap Zuid-Limburg
- Natuurrijk Limburg-Zuid
- Bertie Bisschops (huidig LAG-lid)

De volgende partijen waren vertegenwoordigd bij de stakeholdersbijeenkomst op 25 januari:

- Visit Zuid-Limburg
- Burgerkracht Limburg
- Vereniging Kleine Kernen Limburg (VKKL)
- Gemeente Beekdaelen, namens 16 Zuid-Limburgse gemeenten
- Waterschap Limburg
- Elisabeth Strouven fonds
- Nationaal Landschap Zuid-Limburg
- LLTB
- IVN Limburg
- Natuur en Milieufederatie
- Limburgs Landschap
- Provincie Limburg

De volgende partijen waren vertegenwoordigd bij de bewonersbijeenkomst op 15 februari:

- REScoop Limburg (koepel van alle Limburgse energiecoöperaties)
- Vrienden van de Schwienswei

- Visit Zuid-Limburg
- Project Kwallef van Vliet
- Hei15
- Dagverblijf voor ouderen in Marhony (Mheer)
- Yuverta
- Stichting Wij Houthem
- Provincie Limburg
- Bewoners Epen, Eijsden, Schin op Geul, Ulestraten, Bunde, Heerlen, Gulpen, Valkenburg, Maastricht.

De volgende partijen zijn geïnterviewd:

- Fons Janssen (jong) sociaal ondernemer – Fons Janssen Consulting. Werkt voor de Europese Commissie als NL landscoördinator van het Europese Klimaatpact (EU Climate Pact)
- Timo Nelissen – Timo is medeoprichter van Stichting Jongeren voor Ouderen in Stein. Daarnaast zet hij zich ook in voor de Stichting Dorpsplatform Elsloo.
- Marije Geenevasen – projectleider IVN Natuureducatie, Roermond

2. Gebiedsomschrijving Zuid-Limburg

2.1 Begrenzing

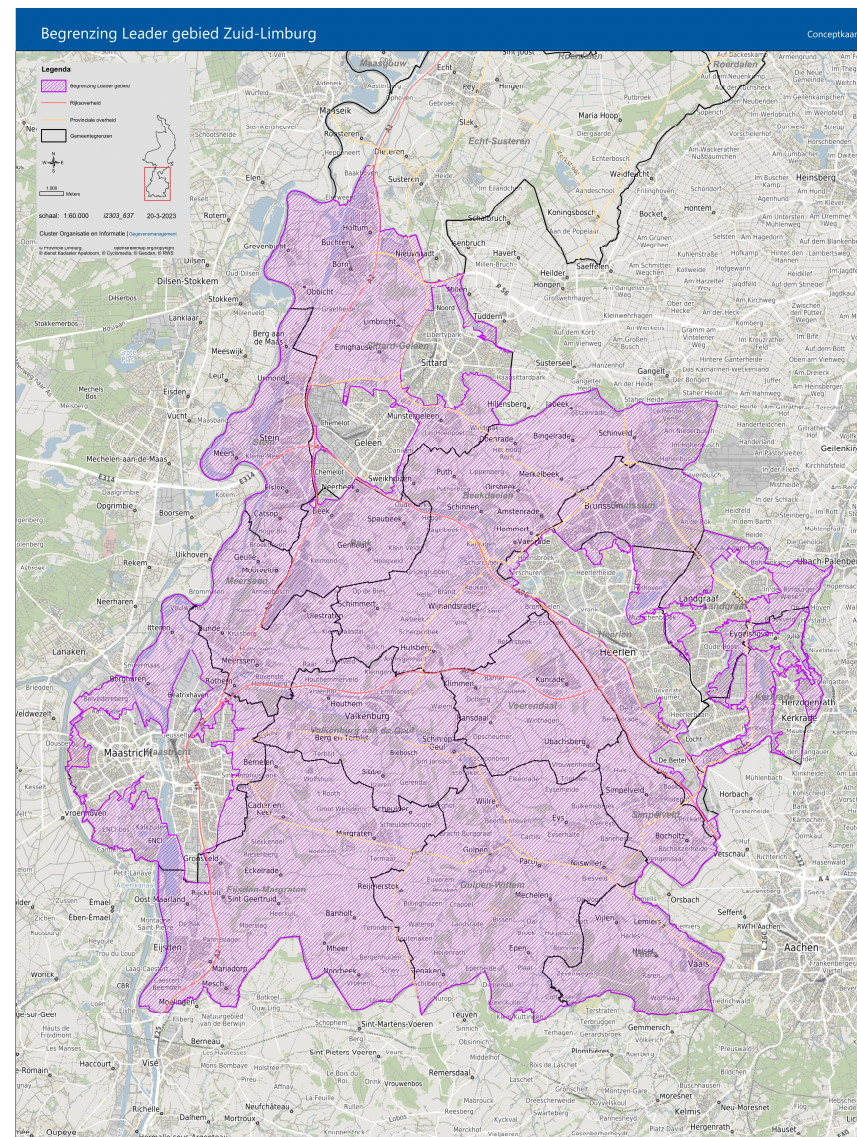
Het LEADER-gebied van Zuid-Limburg bestaat uit 16 gemeenten, verdeeld over drie bestuurlijke regio's. De stedelijke kernen met méér dan 30.000 inwoners in de Westelijke Mijnstreek, Parkstad Limburg en Maastricht vallen eruiten.

Regio Heuvelland		Regio Westelijke Mijnstreek		Regio Parkstad Limburg	
Kern	Inwoners	Kern	Inwoners	Kern	Inwoners
(Maastricht)	121.151	(Sittard-Geleen)	91.719	(Heerlen)	86.845
Meerssen	18.581	Stein	24.803	Brunssum	27.674
Eijsden-Margraten	25.857	Beek	15.817	(Kerkrade)	45.324
Valkenburg aan de Geul	16.167			(Landgraaf)	37.023
Gulpen-Wittem	14.178			Simpelveld	10.425
Vaals	10.135			Voerendaal	12.426
				Beekdaalen	35.922
Totaal aantal inwoners:	594.047*				
	*Inwoneraantal exclusief kernen groter dan 30.000 inwoners bedraagt 260.106				

De noordgrens van de gemeente Sittard-Geleen is ook de noordgrens van het gebied. De begrenzing van het gebied en de gemeentegrenzen zijn weergegeven op het kaartje.

Omvang en aantal inwoners

Het gebied heeft een oppervlakte van 582 km² en telt ruim 594.000 inwoners. Het inwoneraantal is zo nauwkeurig mogelijk vastgesteld op basis van beschikbare gegevens van het CBS.

Geografische gebiedskenmerken

Zuid-Limburg wordt gevormd door een ring van steden rondom het landelijk gebied. In het oog springend zijn ook de Zuid-Limburgse heuvels. Ook de nabijheid van het buitenland (met de grote steden Hasselt, Luik en Aken binnen 30 kilometer) is een belangrijke gemeenschappelijke factor. Het gebied grenst voor het overgrote deel aan het buitenland. Slechts negen kilometer grenst aan de rest van Nederland. Het kaartje met de gebiedsbegrenzing laat zien dat Zuid-Limburg bestaat uit een groot aantal relatief kleine dorpskernen.

Sociaalmaatschappelijke kenmerken (populatie)

Zuid-Limburg is helaas niet alleen in geologisch en landschappelijk opzicht uniek. Op tal van sociaalmaatschappelijk aspecten, die vaak met elkaar samenhangen, scoort Zuid-Limburg aanmerkelijk minder goed dan de rest van Nederland. De gezondheid van de bevolking blijft achter bij de rest van het land. Onder meer komt dat door de ongezondere leefstijl die samenhangt met hoge werkloosheid, achterblijvende sociale participatie, armoede en huisvestingsproblemen. Daarnaast is er een aanwijsbare onderwijsachterstand die van generatie op generatie wordt overgedragen. Deze problemen doen zich vooral voor in de drukbevolkte steden en de suburbane gebieden rond Parkstad en Sittard-Geleen die deel uitmaken van het LEADER-gebied. In het centraal gelegen rurale gebiedsdeel met verspreid liggende dorpen en woonkernen leiden vooral demografische ontwikkelingen tot problemen. De bevolking van de woonkernen veroudert en een deel van de nieuwe generatie trekt weg uit de dorpen. Deze 'vergrijzing en ontgroening' leidt tot afname van de nog steeds aanwezige sociale cohesie en het zelforganiserend vermogen van de lokale gemeenschap.

Onderbouwing van de gebiedsbegrenzing

De gekozen begrenzing omvat een projectgebied dat in meerdere opzichten een logische eenheid vormt met voor Nederlandse begrippen unieke kenmerken. Dat betreft niet alleen de heuvels en dalen en het

grensoverschrijdende bocagelandschap, maar vooral ook sociale en culturele aspecten vanuit de gezamenlijke historie. De problemen en kansen voor de ontwikkeling van het platteland in relatie tot de omringende steden en suburbane zones zijn binnen het gebied overal vergelijkbaar. De LEADER-aanpak is gericht op duurzame economische ontwikkeling van het gebied vanuit de lokale gemeenschap. Deze opgave geldt voor alle delen van het Nationaal Landschap. Het was daarom voor de hand liggend om de begrenzing van het Leader-gebied zoveel mogelijk te laten samenvallen met die van het Nationaal Landschap. Ten opzichte van het voorgaande LEADER-programma is de gebiedsbegrenzing opgerekt, zodanig dat alle min of meer groene stadsrandzones er nu volledig invallen. Daarmee kan de focus meer verlegd worden naar het bijdragen aan oplossing van de sociaalmaatschappelijke problemen in deze gebieden.

Meer dan 150.000 inwoners

Het LEADER-gebied Zuid-Limburg telt volgens allecijfers.nl 260.106 inwoners (inwoneraantal exclusief kernen groter dan 30.000 inwoners). Dit getal ligt boven de grens van 150.000 inwoners die de Europese Commissie heeft vastgesteld voor LEADER-gebieden, maar ruim beneden de grens van 300.000 die Nederland bij wijze van uitzondering mag hanteren. De inhoudelijke motivatie voor de gekozen begrenzing van het gebied is hierboven al gegeven. Bij toepassing van het maximale inwoneraantal van 150.000 zouden de meer stedelijke gebieden volledig buiten het projectgebied vallen. De participatie van de inwoners en besturen (als bestuurlijk exponent van de lokale gemeenschap) van juist deze gemeenten is cruciaal in het licht van het centrale thema stad-landrelaties.

2.2 Gebiedsanalyse

De uitkomsten van het doorlopen gebiedsproces (stakeholdersbijeenkomst, enquête onder bevolking en achterbannen van

de stakeholders, bewonersbijeenkomst; zie hoofdstuk 1) bestonden uit een uitgebreide lijst van sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen voor de ontwikkeling van het LEADER-gebied Zuid-Limburg, plus een voorlopige selectie van vier thema's die centraal moesten staan bij de uitwerking van de strategie voor de gebiedsontwikkeling via de LEADER-aanpak. De oorspronkelijke uitgebreide lijst van vastgestelde sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen (zie bijlage 3) is gebruikt als input voor een SWOT-analyse met behulp van een verbandentabel (matrix). Deze SWOT-analyse met bijbehorende conclusies is toegevoegd als bijlage 2.

De onderstaande gebiedsvisie is een weergave van de conclusies van de uitgevoerde analyse. Op basis van de SWOT-analyse en de daaraan ten grondslag liggende ideeën, wensen en suggesties van de stakeholders en bewoners wordt ervoor gekozen om de gebiedsontwikkeling via LEADER te laten verlopen langs vier hoofdlijnen. Deze vier prioriteiten, hierna beschreven, staan niet los van elkaar en moeten in hun onderlinge samenhang beoordeeld worden. In de uitvoeringsfase van het LEADER-programma zal speciale aandacht uitgaan naar projecten die gelijktijdig invulling geven aan meer dan één van de vier vastgestelde prioriteiten.

Voorop staat **sociale innovatie**. Hierbij gaat bijzondere aandacht uit naar het versterken van de sociaaleconomische positie van bewoners die in Zuid-Limburg significant meer dan elders te maken hebben met achterstanden in inkomen, onderwijs en gezondheid. Op het platteland dreigen demografische ontwikkelingen (vergrijzing en ontgroening) en het verdwijnen van voorzieningen de sociale cohesie en organisatiekracht te verminderen. Lokale initiatieven die bijdragen aan de oplossing van deze problematiek krijgen hoge prioriteit.

De tweede prioriteit is een **duurzame groen-blauwe ontwikkeling**. Het unieke landschap en de direct daarmee samenhangende rijke biodiversiteit staan onder druk. Onder meer de noodzakelijke transitie

van de landbouw biedt kansen om het tij te keren door de agrarische bedrijfsvoering in Zuid-Limburg mede te richten op landschapsherstel en biodiversiteit. Naast ondernemers kunnen ook andere grondeigenaren en vrijwilligers een grote rol spelen bij versterking en onderhoud van het landschap. Ook maatregelen gericht op voorkomen van wateroverlast en alternatieve vormen voor opwekken van energie kunnen lokaal opgepakt worden.

Vervolgens beidt **verbinding tussen stad en platteland** veel aanknopingspunten voor LEADER. Op het grensvlak tussen stad en platteland zijn acties mogelijk die enerzijds bijdragen aan de gewenste sociale ontwikkeling (participatie, gezondheid, scholing) en anderzijds aan verbetering van kwaliteit en leefbaarheid van de omgeving. Ook projecten die zijn gericht op bewustwording en kennisoverdracht over de noodzaak van een goede landschapskwaliteit en duurzame productie van gezond voedsel passen binnen dit thema. Het gebied is bij uitstek gebaat bij het overbruggen van de kloof tussen stad en platteland, en het zoeken naar de kansen voor wederzijdse versterking en de bijbehorende sociaaleconomische verbeteringen.

De vierde prioriteit betreft het **landschap als bron voor duurzame economische ontwikkeling**. Het moet dan uiteraard wel gaan over duurzame economische ontwikkeling die niet alleen financieel rendement oplevert maar ook bijdraagt aan het behoud en de ontwikkeling van het unieke Zuid-Limburgse landschap als basiskapitaal. De mogelijkheden daarvoor zijn ruimschoots aanwezig: een rijk cultureel aanbod, mogelijkheden voor recreatie en toerisme, lokale voedselproductie met bijbehorend culinair aanbod, bezinningsoorden, ontwikkeling van korte ketens voor afzet van landbouwproducten, de unieke streekidentiteit en grensligging. In het voorgaande LEADER-programma was het idee van 'ondernemen in het met het landschap' ook één van de vier uitgangspunten. Voor de nieuwe periode blijft dit onverkort gehandhaafd.

3. Beschrijving strategie

3.1 Van analyse naar strategie

De vier prioriteiten die voortvloeien uit de gebiedsanalyse (SWOT, zie vorige hoofdstuk) zijn vertaald naar vier strategische thema's voor het LEADER-programma in Zuid-Limburg. In de onderstaande tabel zijn deze vier thema's benoemd en in verband gebracht met de NSP-doelen waar ze direct bij aansluiten.

Thema	NSP-doel waar binnen het thema nadruk op ligt
Sociale innovatie en sociale cohesie	Doel H
Een duurzame groen/blauwe leefomgeving	Doel D, E en F
Landschap als bron voor economische ontwikkeling	Doel F en H
Verbinding tussen stad en platteland	Doel H

In de tabel zijn de NSP-doelen aangeduid met een hoofdletter. In het NSP zijn de bijbehorende doelen als volgt omschreven.

- D: Bijdragen tot matiging van en aanpassing aan klimaatverandering.
- E: Bevordering van de duurzame ontwikkeling en het efficiënte beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht.
- F: Bijdragen tot het tot staan brengen en ombuigen van biodiversiteitsverlies, tot versterking van ecosysteemdiensten en tot de instandhouding van habitats en landschappen.
- H: Bevordering van de werkgelegenheid, groei, gendergelijkheid, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden.

3.2 Thema's en doelstellingen

Tijdens de bewonersbijeenkomst op 15 februari 2023 zijn concept-thema's aan de bewoners voorgelegd en zij hebben deze voorzien van concrete ideeën. Die ideeën gaven de projectgroep voldoende bevestiging dat de voorgestelde thema's aansluiten bij de behoeften in de omgeving. De oorspronkelijk voorgestelde thema's zijn verder aangescherpt naar aanleiding van de bewonersbijeenkomst en de opmerkingen van de beoordelingscommissie bij de eerste versie van de LOS.

Aan elk thema hebben we vervolgens op basis van de aangedragen ideeën en suggesties concrete SMART-doelstellingen (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden) gekoppeld.

In de volgende paragrafen geven we per thema een omschrijving van de te volgen strategie en de doelen die gerealiseerd moeten worden. Daarmee ontstaat een helder toetsingskader voor de beoordeling van projecten waarvoor LEADER-subsidie wordt aangevraagd.

3.2.1 Thema 1: Sociale innovatie en sociale cohesie

Binnen dit thema gaat de aandacht niet alleen uit naar het platteland, maar nadrukkelijk ook naar de omringende steden en de suburbane gebieden die deel uitmaken van het LEADER-gebied. Binnen de mogelijkheden van LEADER gaan we hier nadrukkelijk op zoek naar kansen om bewoners met een sociale en/of economische achterstandspositie te bereiken. De nabijheid van het platteland en groene ruimte biedt goede mogelijkheden voor projecten en activiteiten die bijdragen aan meer sociale en economische participatie, een betere gezondheid, verbetering van het voedingspatroon, minder eenzaamheid en algemeen welbevinden.

In de dorpen zal de aandacht meer uitgaan naar behoud en versterking van de kracht van de sociale samenhang; mensen die het samen maken.

Het doel is het behouden en versterken van onder andere het sociaal en emotioneel welbevinden, participatie in de samenleving en saamhorigheid door het stimuleren van nieuwe vormen van (georganiseerde) maatschappelijke betrokkenheid.

Het gedachtegoed van positieve gezondheid zetten we hierbij in. De nadruk ligt daarbij op initiatieven in het plattelandsgebied. Het gaat om actief burgerschap; bewoners actief betrekken bij hun fysieke en sociale omgeving.

Dit heeft geleid tot de volgende subdoelstellingen binnen dit thema:

Subdoel	Output aan projecten
Het stimuleren van projecten die bijdragen aan de versterking van de sociaalmaatschappelijke en economische positie van de bewoners uit de stedelijke en suburbane gebieden.	3
(Innovatieve) projecten die erop gericht zijn om samen met de omgeving de woon-, werk- en leefomgeving te verrijken.	3
Het stimuleren van samenwerking tussen generaties en bewonersgroepen. Dit om de betrokkenheid, participatie en inclusiviteit in de samenleving te vergroten.	2

3.2.2 Thema 2: Een duurzame groen/blauwe leefomgeving

We zetten in op de verbetering van leefgebieden en het verhogen van de kwaliteit van het landschap en de duurzame infrastructuur. Dit kan door te investeren in duurzame teeltmethoden, lokale (korte) voedselketens en

het behouden, optimaliseren of realiseren van de biodiversiteit. We delen daarbij wat al goed gaat om anderen te inspireren. We zien klimaat-, energie-, landbouw- en wateruitdagingen als kans voor vernieuwing. We stimuleren realisatie van deze uitdagingen op kleinschalig gebied.

Dit heeft geleid tot de volgende subdoelstellingen binnen dit thema:

Subdoel	Output aan projecten
Projecten die de biodiversiteit behouden of optimaliseren of realiseren.	2
Projecten realiseren die bijdragen aan het bergen, vasthouden of afvoeren van water in het gebied.	2
Kleinschalige projecten die gericht zijn op de verduurzaming van de landbouw.	2
Innovatieve projecten realiseren die bijdragen aan het opwekken van duurzame energie op grond- of waterlocaties.	2

3.2.3 Thema 3: Landschap als bron voor economische activiteit

Eeuwenlang is het unieke landschap van Zuid-Limburg de bron van economische en culturele ontwikkeling en welvaart geweest. Sectoren als landbouw, mijnbouw en delfstofwinning, toerisme en recreatie drijven op de kwaliteiten van de omgeving en ondergrond. Juist deze kwaliteiten staan steeds meer onder druk door schaalvergroting en intensivering van het gebruik. De kip met de gouden eieren loopt op haar laatste benen. Daarom willen we inzetten op het stimuleren van verdienmodellen en projecten die enerzijds zijn gebaseerd op de unieke landschapskwaliteiten

en culturele identiteit van Zuid-Limburg, en anderzijds tegelijkertijd bijdragen aan behoud en verbetering van deze kwaliteiten. Denk daarbij aan projecten in de sfeer van duurzaam toerisme en recreatie, participatie van bezoekers in beheer, onderhoud en onderzoek van natuur en landschap, ontwikkeling van culinair aanbod, duurzame lokale productie van voedsel en transitie in de bedrijfsvoering van landbouwbedrijven.

Dit heeft geleid tot de volgende subdoelstellingen binnen dit thema:

Subdoel	Output aan projecten
Projecten realiseren waarmee enerzijds het bewustzijn en de kennis over en anderzijds de vraag naar en afzet van lokaal (natuurinclusief) voedsel en/of streekproducten wordt vergroot.	3
Projecten die bijdragen aan het zichtbaar en beleefbaar maken van de Zuid-Limburgse identiteit en cultureel erfgoed.	3
Projecten die bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit van het landschap en het herstel van landschapselementen.,	4

3.2.4 Thema 4: Verbinding tussen stad en platteland

Stad en platteland zijn in Zuid-Limburg onlosmakelijk met elkaar verbonden en lopend vloeiend in elkaar over. Tegelijkertijd is sprake van twee gescheiden belevingswerelden. Dat is enerzijds problematisch, maar levert vooral ook kansen op voor de gewenste ontwikkeling van het gebied. Op het grensvlak tussen stad en platteland zijn acties mogelijk die

zowel bijdragen aan de gewenste sociale ontwikkeling (participatie, gezondheid, scholing) en anderzijds aan verbetering van kwaliteit en leefbaarheid van de omgeving. Ook projecten die zijn gericht op bewustwording en kennisoverdracht over de noodzaak van een goede landschapskwaliteit en duurzame productie van gezond voedsel passen binnen dit thema. Het gebied is bij uitstek gebaat bij het overbruggen van de kloof tussen stad en platteland, en het zoeken naar de kansen voor wederzijdse versterking en de sociaaleconomische voordelen die dit kan bieden. Naast zakelijk inzicht voor het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen is hiervoor vooral ook veel creativiteit nodig. Daarom gaat de aandacht bij dit thema nadrukkelijk ook uit naar het inzetten van kunst en cultuur als middel voor bewustwording en brug tussen verschillende belevingswerelden.

Dit heeft geleid tot de volgende subdoelstellingen binnen dit thema:

Subdoel	Output aan projecten
De leefwerelden van stad en platteland dichterbij elkaar brengen en over en weer met elkaar verbinden.	2
Het ontwikkelen van verdienmodellen gebaseerd op aanbod van het platteland met behoeften uit de stedelijke gebieden.	2

3.3 Resultaatindicatoren

Er zijn drie resultaatindicatoren voor LEADER. Dit zijn:

- R.38: Aandeel van de plattlandsbevolking dat valt onder een plaatselijke ontwikkelingsstrategie;

- R.41: Aandeel van de plattlandsbevolking dat betere toegang tot diensten en infrastructuur door GLB-steun geniet;
- R.42: Aantal personen dat onder ondersteunde projecten voor sociale inclusie valt.

In hoofdstuk 2.1 staat beschreven op welk gebied deze LOS betrekking heeft. Alle thema's en doelstellingen die in de LOS benoemd worden, hebben betrekking op dit gehele gebied. Met andere woorden: bij alle benoemde resultaatindicatoren kan uitgegaan worden van het hele LEADER gebied.

4. Activiteitenplan

In dit hoofdstuk geven we aan welke samenwerkingen we inzetten en welke aanjaagactiviteiten en communicatie er plaatsvindt om ervoor te zorgen dat LEADER onder de aandacht blijft en/of in de regio Zuid-Limburg (met als uiteindelijk doel dat projecten worden geïnitieerd en ingediend). Daarnaast beschrijven we hoe de deskundigheidsbevordering geborgd is en hoe de administratieve zaken georganiseerd worden. Voor de omschrijving van de doelen en verwachte resultaten verwijzen we naar hoofdstuk 3 van deze LOS. In hoofdstuk 6 geven we een toelichting op de financiering en in hoofdstuk 7 geven we een toelichting op de wijze van subsidiëring en de kaders die daarvoor gesteld worden.

4.1 Samenwerking

De LAG zet in op het verbinden van partijen die bijdragen aan de ontwikkeling van Zuid-Limburg. Hiertoe worden diverse samenwerkingen, binnen en buiten de grenzen van Zuid-Limburg, opgezocht en onderhouden. Doel is (opnieuw) bekendheid geven aan LEADER om daarmee mensen in het gebied te enthousiasmeren om een project te initiëren.

Overdracht huidige LAG

Deze LOS is tot stand gekomen door een succesvolle samenwerking van partijen in Zuid-Limburg. De kennis en ervaringen van de huidige LAG worden overgedragen aan de nieuwe LAG.

Overheden

Om een goede afweging te maken over de ingediende projectaanvragen worden is het van belang om zicht te houden op de grotere ontwikkelingen in het gebied.

Daarnaast zijn andere overheden cofinancier binnen LEADER. In dat kader zal ook een nauwe samenwerking ontstaan. De voorzitter en secretaris van de LAG onderhouden gedurende de LEADER-periode contact met deze partijen. Overheden hebben geen directe zeggenschap in de LAG of over beoordeling van projectaanvragen.

LEADER Weerterland

Naast Zuid-Limburg wil ook Weerterland LEADER-regio worden. De samenwerking tussen beide regio's is al tot stand gekomen in het proces om tot een LOS te komen. Deze samenwerking willen we behouden gedurende de uitvoering van het programma. Dit betreft niet alleen kennisuitwisseling, maar ook samenwerking op het gebied van administratie en communicatie die in beide regio's door Stichting VKKL/Spirato-PROJECTEN gefaciliteerd wordt. Een vorm van samenwerking kan zijn dat secretarissen van beide regio's en de LEADER-coördinator van de provincie elkaar met regelmaat spreken.

4.2 Aanjaagactiviteiten

LEADER-projecten ontstaan vanuit ideeën van burgers, organisaties, verenigingen en ondernemers. Initiatiefnemers worden opgeroepen om projecten te initiëren en in te dienen. Dit betekent dat mensen geïnformeerd en indien nodig ondersteund moeten worden om de kans op indiening van voldoende kansrijke projecten zo groot mogelijk te maken. Daartoe worden onderstaande activiteiten ingezet.

Aanjaagactiviteiten

Zuid-Limburg was in de vorige periode al een LEADER-regio. Er zijn destijds al veel (aanjaag)activiteiten ontplooid. Zo is er een website ontwikkeld die nog altijd actief en online is (www.leaderzuidlimburg.nl). Ook is de LinkedIn-pagina van Zuid-Limburg nog altijd actief (en wordt regelmatig ingezet). Tijdens de afgelopen periode is een 27-tal projecten gerealiseerd, die tot veel publiciteit in de lokale en regionale media hebben geleid. Het 'vuurtje' rondom LEADER Zuid-Limburg is dus al die tijd warm gehouden.

Om ook deze nieuwe LEADER-periode onder de aandacht te brengen kunnen de volgende activiteiten worden gerealiseerd:

- *Partners inzetten als ambassadeurs*
Door partners (waaronder gemeenten, denk aan gemeenteambtenaren) bij te praten over de ins en outs van LEADER kunnen zij mensen met ideeën voor projecten doorverwijzen en/of vragen beantwoorden. Initiatiefnemers, kunnen hier binnenlopen om mee te denken met mogelijk leader projecten. Dat kan door mee te denken of helpen over bestaande LEADER-projecten of ze kunnen nagaan of hun idee mogelijk geschikt is voor LEADER.
- *Bewonersavonden*
Om de nieuwe LEADER-periode onder de aandacht van een breed publiek te brengen worden bewonersavonden georganiseerd. Daarbij bereiken we ook nieuwe inwoners in Zuid-Limburg.
- *Sociale media*
De huidige sociale mediakanalen worden (weer) ingezet. Via deze kanalen kan aandacht gevraagd worden voor het indienen van projecten, maar deze kanalen zijn ook geschikt om 'best practices' (al gerealiseerde projecten) te laten zien. Deze reeds gerealiseerde projecten brengen mogelijk andere mensen op ideeën.
- *Jongeren en andere doelgroepen*
Bij bewonersavonden zien we vaak dat een 'vast' groepje inwoners wordt aangesproken (of zich aangesproken voelt). Om ook andere doelgroepen, zoals jongeren, te bereiken brengen we LEADER onder de aandacht via de scholen Vista en Hogeschool Zuyd in Zuid-Limburg. Bij Vista bereiken we de jongeren via rechtstreeks persoonlijk contact met de bestuurder(s), bij de Hogeschool doen we dat via de lectoraten. Denk hierbij aan Europese Studies, Public governance, Bouw of Facility Management en/of de Minor Circulaire economie. Jongerenavonden zijn ook geschikt om jongeren actief te benaderen (bijvoorbeeld via lokale jonkheden, AJK Zuid-Limburg en dorpsverenigingen, sport- en muziek verenigingen). Minderheden kunnen onder meer worden bereikt via taleninstituten.

De LAG-leden vervullen een actieve rol in het leggen en onderhouden van contacten. Dat geldt ook met andere doelgroepen zoals de kunst- en cultuursector, contacten in de gezondheidszorg enzovoorts.

- *Online sessies / webinars*
Online sessies zoals webinars lenen zich bij uitstek om enerzijds andere doelgroepen aan te spreken en anderzijds om een breder publiek aan te spreken. Voordeel is dat mensen de sessies kunnen bijwonen op een voor hen geschikt moment (de sessies kunnen op een later tijdstip worden teruggekeken).
- *Aansluiten bij bestaande initiatieven*
We sluiten aan bij bestaande jongeren-netwerken zoals het Limburgs Agrarisch Jongeren Kontakt (LAJK), jongerenadviesraden zoals JONGK (Jongeren Adviesraad Westelijke Mijnstreek) en het Jongeren Netwerk Limburg.
Ook in fysieke zin sluiten we aan bij bestaande 'structuren' door jongeren te bereiken op de plek(ken) waar zij elkaar (vrijwillig) ontmoeten, waar ze plezier beleven. Denk aan sportverenigingen, buurtcentra of andere plekken waar jongeren elkaar ontmoeten. IVN werkt met jongerenadviesbureaus (Limburg breed) waarin (op vrijwillige basis) jongeren vertegenwoordigd zijn (jongeren hoeven geen lid te zijn van IVN). Zij geven advies aan de hand van thema's/onderwerpen. IVN onderhoudt verder contacten met Brightlands Campus in Sittard-Geleen. Ook onderhoudt IVN contacten met basisscholen in Limburg en met ondernemersnetwerken waarbij onder meer Recron, Visit Zuid-Limburg en Koninklijke Horeca Nederland aangesloten zijn. Door juist daar aansluiting te zoeken vinden we mensen die begaan zijn met de thema's binnen LEADER en het Limburgse Platteland in het algemeen. Op die plekken kunnen mensen geïnspireerd raken door LEADER en kansen zien om zelf een project aan te vragen wat aansluit of raakvlakken heeft met het al bestaande initiatief.

- *Laagdrempelige vraagbaak*

We maken het mensen zo makkelijk mogelijk om projecten aan te dragen. Dit kan door via app of een telefoonnummer hun idee mondeling te laten overbrengen. Daarnaast helpen we hen door via een vertrouwde tussenpersoon (iemand in hun netwerk die ze kennen) aanvraagformulieren te laten invullen.

Bij uitvoering van het LEADER-programma zal de LAG besluiten nemen over de uit te voeren of in te zetten aanjaagactiviteiten.

4.3 Deskundigheidsbevordering

Om kwalitatief goede projectaanvragen te ontwikkelen en borgen worden de LAG-leden bij projectaanvragen ingezet als ambassadeurs. Dit proces loopt voorafgaand aan de feitelijke beoordeling en selectie van projecten/aanvragen en start vanaf het eerste contact van initiatiefnemer met de LAG. De aanpak vraagt in grote mate om maatwerk en flexibiliteit, maar bestaat in grote lijnen uit de volgende stappen:

1. Eerste contact en oriënterend/informatief gesprek met secretaris en eventueel een of meerdere LAG-leden gelet op het onderwerp c.q. gebied.
2. Bij een eerste positieve inschatting wat betreft haalbaarheid en LEADER-potentie start initiatiefnemer met de globale uitwerking van het idee.
3. Een LAG-lid wordt toegewezen als 'ambassadeur' voor het project/aanvraag, met als rol meedenken en contacten tot stand brengen voor de ontwikkeling van het project.

Als de LAG-ambassadeur vervolgens actief betrokken blijft bij de ontwikkeling van het project/aanvraag neemt hij/zij niet meer deel aan de besluitvorming bij de beoordeling van het project maar wel aan de beraadslagingen. Bij die beraadslagingen kan

hij/zij de LAG desgevraagd adviseren en informeren over de aanvraag, achtergronden en context.

4. Er vindt een voorlopige beoordeling van de aanvraag plaats door een delegatie van de LAG, met als doel inschatten van de haalbaarheid voor een positieve beoordeling, meegeven van ideeën en suggesties voor verbetering van het project, teneinde daadwerkelijk te komen tot een positieve beoordeling van de aanvraag.
5. Indien nodig kan er externe ondersteuning (in opdracht van de LAG) toegewezen worden bij de definitieve uitwerking en indiening van de aanvraag. Dit kan bijvoorbeeld specifieke inhoudelijke expertise ten behoeve van het uitwerken van het projectplan zijn of ondersteuning bij het opstellen van een begroting.
6. Voorafgaand aan het formeel indienen van de aanvraag: organiseren van een adviesgesprek met als doel een quick scan van de aanvraag op alle administratieve, financiële en subsidie technische voorwaarden, plus het informeren van de aanvrager over verplichtingen voor administratie en communicatie.

Na het doorlopen van deze stappen kan initiatiefnemer de projectaanvraag definitief indienen.

4.4 Communicatie

Zuid-Limburg was onder de vorige GLB-periode (2014-2022) een LEADER-regio. Dat betekent dat inwoners (mogelijk) al bekend zijn met LEADER. Dat neemt niet weg dat die kennis voor deze nieuwe periode opnieuw aangewakkerd moet worden. Ook zijn er nieuwe inwoners naar Zuid-Limburg gekomen die mogelijk nog niet gehoord hebben van LEADER. Om deze doelstellingen te bereiken wordt er een communicatieadviseur aangenomen die de doelen, doelgroepen en aanpak bewaakt en uitvoert.

Doelen

De twee belangrijkste communicatiedoelen zijn:

- Verder uitbouwen van de naamsbekendheid van LEADER Zuid-Limburg
- Inspireren, activeren en enthousiasmeren.

Doelgroepen

De communicatie richt zich op twee hoofddoelgroepen:

1. Potentiële initiatiefnemers
2. Partners (LAG-initiatieven vorige periode), samenwerkingsverbanden
3. Potentiële cofinanciers.

Aanpak

We zetten mensen die een rol hebben gespeeld bij LAG-initiatieven uit de vorige LEADER-periode actief in om LEADER onder de aandacht te brengen. Zij kunnen als geen ander potentiële initiatiefnemers inspireren, activeren en enthousiasmeren om nieuwe initiatieven aan te dragen.

Partners en samenwerkingsverbanden houden we daarnaast periodiek op de hoogte over ontwikkelingen rondom de huidige LEADER-periode. Het gaat hierbij om procesinformatie. Dat doen we ‘warm’ (persoonlijk contact dat wordt onderhouden door de kwartiermaker van LEADER en de leden van de projectgroep), maar ook ‘koud’ in de vorm van onder meer nieuwsbrieven.

In blogs die we delen via social media (Linkedin) brengen we op een inspirerende en informatieve projecten en gerealiseerde projecten onder de aandacht. We laten in deze blogs oud-initiatiefnemers van projecten (uit de vorige LEADER-periode) aan het woord.

Het onderhouden van intensief contact met lokale en regionale nieuwsvoorzieningen is een volgende manier om aandacht voor LEADER te blijven genereren. Het is zaak dat de naamsbekendheid van LEADER Zuid-Limburg wordt vergroot/wordt vastgehouden.

Bij netwerkbijeenkomsten delen we kennis over LEADER in de vorm van presentaties over LEADER en de nieuwe LEADER-periode.

Toolkit

Om de doelgroepen te bereiken, maken we gebruik van een ‘toolkit’ gevuld met communicatiemiddelen rondom LEADER, zoals presentaties, factsheets en dergelijke.

4.5 Administratie

De LAG is primair eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de door het college van Gedeputeerde staten vastgestelde Lokale Ontwikkelingsstrategie.

Stichting VKKL/Spirato-PROJECTEN faciliteert de LAG (bijvoorbeeld door het inzetten van administratie, communicatie en secretariële ondersteuning) zodat de LAG onderstaande activiteiten kan organiseren:

- Aanvragen en beheren van het budget voor organisatie en beheer (werkingskosten van de LAG).
- Afstemming met provincie Limburg over stand van zaken budget voor uitvoeringsprojecten.
- Beheer, verantwoording en het daarvoor voeren van een administratie van het organisatie en beheerbudget.
- Opstellen verplichte rapportages aan betaalorgaan.

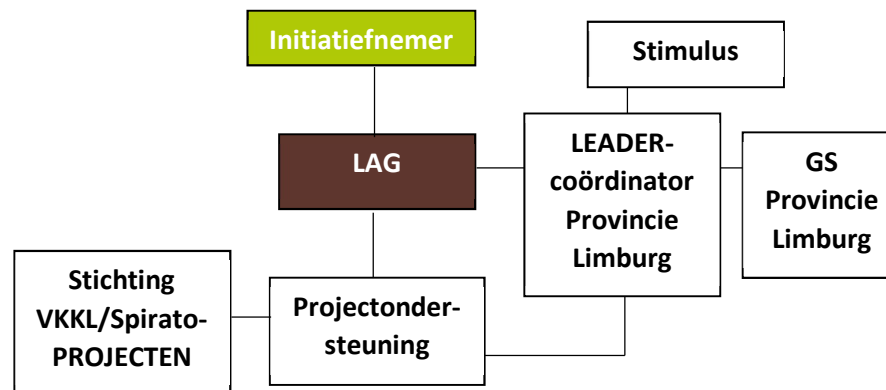
Om de activiteiten uit te voeren zal Stichting VKKL/Spirato-PROJECTEN optreden als werkgever en/of opdrachtgever van medewerkers (secretaris LAG, administratieve ondersteuning, communicatie, projectconsulenten en –adviseurs) die ingezet worden. Stichting VKKL/Spirato-PROJECTEN kan deze rol vervullen, aangezien de stichting bekend is in het gebied en over jarenlange ervaring beschikt.

5. Organisatie

5.1 Betrokken partijen

Bij de uitvoering van LEADER Zuid-Limburg zijn diverse partijen betrokken. Onderstaand hebben we deze schematisch weergegeven en beschrijven we welke rol en functie deze partijen hebben.

Initiatiefnemer:

Is de bewoner of organisatie die een projectidee heeft en dit indient bij de LAG. Na ontvangst van de subsidiebeschikking is de initiatiefnemer verantwoordelijk voor de uitvoering, besteding van de middelen, afleggen van verantwoording, afrekening en het nakomen van de aan de toekenning verbonden administratieve verplichtingen.

LAG:

De LAG is bevoegd voor de inhoudelijke beoordeling van de ingediende projecten en beslist aan de hand van de vastgestelde criteria volgens de beschreven procedure (hoofdstuk 7) of projecten in aanmerking kunnen komen voor LEADER-subsidie. Een besluit van de LAG tot goedkeuring van een project is bindend voor Gedeputeerde Staten. De taken,

samenstelling en bevoegdheden van de LAG worden onderstaand verder toegelicht.

Projectondersteuning:

Dit betreffende ondersteunende werkzaamheden die in opdracht van de LAG uitgevoerd worden. Denk hierbij aan administratie, communicatie en secretariaat.

Stichting VKKL/Spirato-PROJECTEN:

Stichting VKKL/Spirato-PROJECTEN is penvoerder en faciliterend voor de LAG. Medewerkers of organisaties die onder de projectondersteuning vallen worden formeel ingehuurd door Stichting VKKL/Spirato-PROJECTEN, maar vallen functioneel onder de LAG.

LEADER-coördinator Provincie Limburg:

Is de verbindende factor tussen de LAG en Provincie-Limburg. De LEADER-coördinator heeft een adviserende rol en kan door de LAG ingezet worden voor sparring en kennisuitwisseling.

GS Provincie Limburg:

De formele toekenning van subsidie aan indieners van goedgekeurde projecten gebeurt door Gedeputeerde Staten van de Provincie Limburg, al dan niet in mandaat door Stimulus Programmamanagement. Ook beslist GS over de goedkeuring van de LOS en de verdeling van het LEADER budget over de LEADER gebieden.

Stimulus:

De administratieve-financiële beoordeling van de subsidieaanvragen gebeurt door de delegated body Stimulus Programmamanagement. Deze draagt na toekenning van de subsidie ook zorg voor uitbetaling, controle en administratieve afwikkeling.

Bovengenoemde partijen zullen een voortdurende nauwe samenwerking onderhouden gedurende de gehele LEADER-periode.

5.2 Profiel en samenstelling LAG

5.2.1 Kerntaken van de LAG

Verbinden en netwerken

De LAG werkt actief aan het betrekken van bewoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven en lokale overheden in het gebied bij het LEADER-programma. Een centrale taak van de LAG is het verbinden van alle partijen die kunnen bijdragen aan de realisatie van de gekozen strategie voor de ontwikkeling van het platteland in Zuid-Limburg. Dat zijn lokale initiatiefnemers voor projecten, bewoners, ondernemers, bedrijfsleven, kennisinstututen, maatschappelijke organisaties, financiers en subsidiënten, bestuurders en politiek. Deze makelaarsrol is steeds gericht op het activeren van bewoners en gebiedspartijen, het ophalen en verbinden van ideeën en het stimuleren tot het initiëren van projecten. Dat gebeurt door middel van gerichte contacten en het actief opbouwen en onderhouden van een breed 'netwerk voor plattelandsontwikkeling'. Alle leden van de LAG leveren daar een actieve bijdrage aan. Ze treden voortdurend op als adviseur voor de realisatie van het gebiedsperspectief zoals beschreven in deze LOS.

Begeleiden en ondersteunen van initiatiefnemers

Initiatiefnemers van projecten kunnen rekenen op begeleiding en ondersteuning van de LAG bij de concrete uitwerking, het opstellen en indienen van de aanvraag, en de uitvoering van hun projecten. Het kan daarbij gaan om inhoudelijke, organisatorische, communicatieve en administratieve zaken. Daarnaast kan deze ondersteuning gaan over het zoeken naar (aanvullende) financiering of andere financieringsmogelijkheden). Of het doorverwijzen naar andere organisaties die wellicht ondersteuning kunnen bieden op specifieke terreinen.

Beoordelen van voor subsidie ingediende aanvragen

Een kerntaak van de LAG is de inhoudelijke beoordeling van aanvragen die ingediend zijn voor het verkrijgen van LEADER-subsidie. Deze

beoordelingen richten zich primair op de vraag of de aanvraag bijdraagt aan de realisatie van de beschreven strategie. De criteria en de procedure voor de selectie van aanvragen staan beschreven in (hoofdstuk 7). De administratieve-financiële beoordeling van subsidieaanvragen is nadrukkelijk geen taak van de LAG en berust bij Stimulus (in opdracht van Provincie Limburg).

Monitoren en evalueren van de uitvoering van het programma

De LAG volgt actief de uitvoering van het in deze LOS vastgelegde uitvoeringsprogramma. Daarvoor stelt de LAG in ieder geval jaarlijks een voortgangsverslag vast met minimaal een overzicht van goedgekeurde projecten, de aanjaagactiviteiten van de LAG het daarmee gemoeide uitvoeringsbudget.

Halverwege de LEADER-periode zal de LAG een evaluatie uitvoeren die zich richt op het behalen van de doelen, eventuele bijstelling van accenten en werkzaamheden, en het functioneren van de LAG als geheel. Verder bijzonderheden hierover zijn vastgelegd in paragraaf 5.4 van dit hoofdstuk.

5.2.2 Functieprofiel en samenstelling LAG

De samenstelling en het profiel van de LAG zijn enerzijds toegespitst op de in hoofdstuk 3. beschreven doelen en thema's van de LOS en anderzijds op een optimale invulling van haar kerntaken zoals beschreven in de voorgaande paragraaf. Het actief leggen van verbindingen wordt daarbij als primair gezien. De LAG als geheel beschikt daarom over een uitgebreid netwerk van contacten (maatschappelijke organisaties, politiek en bestuur, bedrijfsleven, internationaal), lokale gebiedskennis en daarnaast specifieke kennis en ervaring op relevante vakgebieden (financieel, inhoudelijk, bestuurlijk, arbeidsmarkt, duurzaamheid, ondernemerschap).

Eisen waaraan LAG-leden moeten voldoen

LAG-leden moeten aan de volgende algemene eisen voldoen. Een LAG-lid:

1. Is nauw betrokken bij de regio en kent het gebied
2. Beschikt over een uitgebreid netwerk (bestuurlijk, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, financiële instellingen, aangrenzend buitenland, overig) dat complementair is aan dat van de overige LAG-leden.
3. Beschikt over specifieke kennis en ervaring op één of meer van de volgende vakgebieden: bestuur, financiën, burgerparticipatie, procesbegeleiding, ondernemerschap, landschap, duurzaamheid of overheid. Deze kennis is complementair aan die van de overige LAG-leden.
4. Is initiatiefrijk en heeft een ondernemende handen-uit-de-mouwen-mentaliteit.
5. Is communicatief en gericht op het stand brengen van verbindingen.
6. Is in staat om sectoroverschrijdend, integraal en innovatief te denken, gericht op realisatie van de vastgestelde strategische doelen.
7. Denkt vanuit algemeen belang, is integer en gericht op het bereiken van meerwaarde voor het LEADER-gebied.
8. Is bereid om zich voor een langere periode (in beginsel voor de hele periode 2023-2027) aan het project te verbinden en kan daarvoor voldoende tijd vrijmaken (minstens 8 uur per maand).

Naast deze algemene eisen worden zijn bij de samenstelling de volgende aanvullende criteria leidend.

1. Een evenwichtige samenstelling gelet op extra participatie van vrouwen en gewenste sociale inclusiviteit met aandacht voor kwetsbare groepen (jongeren, migranten en minder-validen).
2. In de LAG nemen lokale besturen, vertegenwoordigers (via voordracht) van private belangengroepen/maatschappelijke organisaties en bewoners van het gebied deel.

3. De besluitvorming mag niet gedomineerd worden door één van de belangengroepen of lokale overheden. Concreet betekent dit dat een belangengroep of de overheid niet meer dan 49% van de stemmen voor besluitvorming mag inbrengen.
4. Een afspiegeling van doelgroepen, sectoren en de beoogde werkwijze van de LAG.
5. Een evenwichtige verdeling over het gebied (gemeenten en/of regio's).

Samenstelling en omvang

De LAG moet enerzijds snel en slagvaardig kunnen opereren en anderzijds voldoende vertakkingen met het totale werkingsgebied hebben. Daarom wordt vooralsnog gekozen voor een omvang van maximaal twaalf en minimaal zes stemgerechtigde leden plus een onafhankelijke voorzitter. Het aantal leden inclusief de voorzitter is altijd een oneven aantal. De leden nemen op persoonlijke titel zitting in de LAG.

De samenstelling van de LAG voor Zuid-Limburg gebeurt volgens de onderstaande verdeling.

Bewoners en/of ondernemers uit het gebied	4
Leden op voordracht van relevante maatschappelijke organisaties (dit betreffen leden die affiniteit hebben met de volgende sectoren: Natuur/Burgerkracht/Toerisme/Agrariërs/Cultuur)	5
Leden op voordracht van gemeenten	3
Kwartiermaker / Onafhankelijke voorzitter	1
Secretaris van de LAG (geen stemrecht)	1
Provinciale LEADER-coördinator (geen stemrecht)	1

Geen belangenverstrengeling

LAG-leden nemen zitting op persoonlijke titel en kunnen zonder last of ruggespraak, op basis van een eigen oordeel, besluiten nemen. LAG-leden vertegenwoordigen dus nooit direct organisaties of overheden, ook niet als zij op voordracht daarvan zijn benoemd. De LAG neemt maatregelen om belangenverstrengeling te voorkomen. Als leden belang kunnen hebben bij te beoordelen projecten worden zij uitgesloten van beraadslaging en stemming over deze projecten. Ook houdt de LAG een belangenregister bij, bestaande uit door elk afzonderlijk LAG-lid bij hun aanstelling in te vullen en ondertekende verklaring.

In de voorbereidingsfase van projecten wijst de LAG uit haar midden voor elk project een van haar leden aan als 'ambassadeur' van het project (zie ook hoofdstuk 4.3, onderdeel deskundigheidsbevordering). De ambassadeur is voor de initiatiefnemer dan het eerste aanspreekpunt en denkt actief mee voor een ontwikkeling van het project dat het optimaal aansluit op de LOS-doelen. De ambassadeur van een project is bij besluitvorming over goedkeuring van het project uitgesloten van de stemming.

Werving en selectie

Voor de voorbereiding van de LOS Zuid-Limburg 2023-2027 heeft de heer Hub Meijers, momenteel voorzitter van de LAG voor het huidige LEADER-programma Zuid-Limburg en beoogd voorzitter voor de LOS 2023-2027, de rol van kwartiermaker op zich genomen. In die rol heeft hij eerst bij de relevante partijen in het gebied het draagvlak onderzocht om te komen tot een nieuwe LOS. Gelet op de positieve uitkomst heeft hij verder bestuurlijk leiding gegeven aan de opstelling van deze LOS voor dit gebied.

In zijn functie van kwartiermaker is de heer Meijers verantwoordelijk voor de werving en selectie van leden voor de 'nieuwe LAG'. De organisatie van

werving en selectie vindt plaats in nauwe samenwerking en afstemming met de partijen die het initiatief namen voor het nieuwe LEADER-programma en actief betrokken zijn bij het opstellen van de LOS.

Het uitgangspunt is dat de uiteindelijke samenstelling zo goed mogelijk moet aansluiten bij de belangrijkste thema's van de LOS. Bij de samenstelling van de nieuwe LAG voor Zuid-Limburg wordt daarnaast gekozen voor een balans tussen continuïteit en vernieuwing. Leden van de bestaande LAG van het voorgaande LEADER-programma in Zuid-Limburg worden daarom nadrukkelijk in de gelegenheid gesteld om deel te nemen in de selectieprocedure voor de nieuwe LAG.

Stand van zaken

De werving en selectie van LAG-leden verloopt voorspoedig. Vier huidige LAG-leden zullen hun werkzaamheden voor de aansturing van het programma voortzetten in de nieuwe periode. Samen met de voorzitter zorgen zij daarmee voor de nodige continuïteit in het proces en de inbreng van waardevolle ervaringen. Aan de relevante maatschappelijke organisaties is gevraagd om geschikte personen voor te dragen, en inmiddels hebben kennismakingsgesprekken met alle kandidaten plaatsgevonden. Aan de gemeenten in het gebied is via de regionale gemeentelijke samenwerkingsverbanden gevraagd om voor elk van de drie regio's Parkstad, Westelijk Mijnstreek en Maastricht en Heuvelland een bewoner voor te dragen voor het LAG-lidmaatschap. Daar wordt aan gewerkt en naar verwachting zijn de deze drie kandidaten in de loop van augustus bekend. De verwachting is, mede gebaseerd op de ervaringen in de voorgaande periode en de kwaliteiten van de inmiddels voorgedragen kandidaten, dat het de samenstelling van de LAG eind augustus 2023 volledig afgerond kan worden. En ook zodanig dat voldaan wordt aan het vereiste palet van competenties, ervaringen en contacten in de domeinen die relevant zijn voor LEADER en de gekozen strategische thema's. Het meest actuele overzicht van de samenstelling van de LAG, met vermelding van de reeds geselecteerde personen, is als volgt.

Functie	Naam	Expertise/domein/bijzonderheden
Voorzitter	Hub Meijers	Openbaar bestuur
Secretaris	Rob Kemmeren	Betaalde medewerker zonder stemrecht
Lid	Elian Vanderheijden	Landbouw; lid van bestaande LAG
Lid	Bertie Bisschops	Communicatie en marketing; lid van de bestaande LAG
Lid	Jo Dohmen	Sociaal domein en onderwijs; lid van de bestaande LAG
Lid	Emile Henckens	Consultancy en projectorganisatie; lid van de bestaande LAG
Lid	John Essers	Sociaal domein, welzijn en zorg; voorgedragen door gemeenten Parkstad
Lid	Jan Bijen	Energie en openbare ruimte; voorgedragen door gemeenten Westelijke Mijnstreek
Lid	Jos Schuurman	Zorg en welzijn; voorgedragen door gemeenten Maastricht en Heuvelland
Lid	Annemiek Groen	Kunst en cultuur; recreatie en toerisme
Lid	Cor Hanssen	Rurale ontwikkeling
Lid	Rebecca Steinbusch-Lacroix	Landbouw en educatie
Lid	Stef Keulen	Natuur en milieu; natuuronderzoek; onderwijs
Lid	Susan Rijk	Burgerkracht; sociaal domein
Adviseur	Ilse Kortstee	Provinciale LEADER coördinator; werkzaam bij de Provincie Limburg; heeft geen stemrecht

5.3 Organisatie van de uitvoering

Voor het goed en onafhankelijk laten functioneren van de LAG wordt een werkorganisatie ingericht die voorziet in projectondersteuning en facilitering van deze commissie, en daarnaast in actieve ondersteuning en begeleiding van lokale initiatieven bij de uitwerking van hun plannen en het daarop volgende subsidietraject.

Voor deze werkzaamheden worden een betaalde secretaris van de LAG aangesteld. De LAG is geen rechtspersoon en kan daarom zelf geen medewerker aanstellen of andere rechtshandelingen verrichten. Daarom wordt ervoor gekozen om de werkorganisatie onder te brengen bij Stichting VKKL/Spirato-PROJECTEN. De rechtspersoon waarbij de werkorganisatie is ondergebracht treedt faciliterend op voor de LAG en is feitelijk penvoerder. Via Stichting VKKL/Spirato-PROJECTEN wordt de secretaris ingehuurd waarbij deze functioneel aangestuurd wordt door de LAG.

Tot de taken van de secretaris behoren in ieder geval de onderstaande.

- eerste aanspreekpunt bij LEADER voor bewoners, ondernemers en initiatiefnemers
- verbindende schakel in het gebied en hulp bieden bij het zoeken naar partners in de markt
- ondersteunen bij de ontwikkeling en het begeleiden van projectaanvragen.
- optreden als tussenpersoon tussen LAG en initiatiefnemers
- eerste aanspreekpunt voor de LEADER-coördinator bij provincie Limburg
- waar nodig verbinder in het proces tussen initiatiefnemer, provincie en Stimulus
- faciliteren van de LAG (secretaris van de commissie, verslaglegging en voorbereiding vergaderingen)
- ondersteunen van de voorzitter bij uitvoering van diens taken

- werkzaamheden voor het aanvragen, beheren en verantwoorden van LEADER-subsidie voor de werkingskosten van de LAG.

De leden van de LAG richten zich op hun kerntaak: verbinden, netwerken en beoordelen. De LAG komt periodiek bij elkaar volgens een jaarlijks vast te stellen vergaderrooster. Tussentijds brengen de leden waar nodig hun specifieke kennis en vaardigheden in. De secretaris is de spil van het geheel en fungeert voor alle betrokkenen in de streek als eerste aanspreekpunt en 'gezicht' van LEADER.

In feite vormt hij/zij daarmee een team voor de gezamenlijke begeleiding van projectinitiatieven, vanaf de eerste beoordeling van het idee tot en met de subsidietoekenning en afrekening.

De secretaris legt over alle werkzaamheden voor het LEADER-project rechtstreeks functioneel verantwoording af aan de voorzitter van de LAG. Bij eventuele conflicten of onvoldoende functioneren van de secretaris zoekt de voorzitter in overleg met Stichting VKKL/Spirato-PROJECTEN naar een passende oplossing.

5.4 Evaluatiemoment: halverwege LEADER-periode

De openstelling voor projectaanvragen wordt tijdens de LEADER-periode in twee fases geknipt. De eerste openstelling start zo snel mogelijk na installatie van de LAG (verwachting is eind 2023). De tweede openstelling start begin 2026 (halverwege de LEADER-periode). Deze faseverdeling wordt gemaakt omdat in de tweede helft van 2025 een evaluatie gehouden wordt over de voortgang. Bij deze evaluatie wordt gekeken naar de organisatie en financiën. Hierbij wordt enerzijds het functioneren van de LAG en het realiseren van de LOS bekeken en anderzijds wordt tussen de LEADER-gebieden Zuid-Limburg en Weerterland geëvalueerd. Dat betreft de volgende zaken:

Evaluatie door de LAG

- Wat is de status van de doelstellingen uit de LOS? Worden er doelstellingen wel of juist niet makkelijk gehaald en moet daarin gestuurd worden?
- Hoe functioneert de LAG?
- Zijn de afgesproken financiële kaders (minimale/maximale projectomvang en het maximale subsidiepercentage per project) in de praktijk passend of moet hierin bijgestuurd worden?
- Hoe verloopt de samenwerking met de samenwerkingspartners?

Gezamenlijke evaluatie door beide LEADER-regio's (Zuid-Limburg en Weerterland)

- Hoe verloopt samenwerking en kennisuitwisseling tussen beide regio's?
- Moet er een herverdeling van de budgetten tussen beide regio's plaatsvinden?
- Moet het percentage voor apparaatskosten bijgesteld worden?

Na deze evaluatie wordt er een nieuw openstellingsbesluit opgesteld op basis van de nieuwe afspraken. Stichting VKKL/Spirato-PROJECTEN is als penvoerder verantwoordelijk dat de evaluaties plaatsvinden en dat bovenstaande punten besproken worden.

6. Financiering

6.1 Begroting

Beschikbaar budget

Het totale LEADER-budget voor de provincie Limburg in de periode 2023-2027 bedraagt € 4.620.000. Dit bedrag bestaat uit de Europese bijdrage (€3.696.000) en de provinciale cofinanciering van 20% (€ 924.000). Van dit totaalbudget wordt door de provincie €100.000 gereserveerd om het opstellen van nieuwe LOS-en na 2027 mogelijk te maken. Feitelijk is er dus een bedrag van €4.520.000 beschikbaar

Het is uiteraard aan de provincie om, afhankelijk van de ingediende Lokale Ontwikkelingsstrategieën tot een verdeling van deze gelden te komen. De regio's Zuid-Limburg en Weerterland geven in gezamenlijk overleg het advies om deze gelden in een 65% (Zuid-Limburg) en 35% (Weerterland) verhouding te verdelen.

Voor Zuid-Limburg betekent dit een beschikbaar budget van € 2.938.000

Organisatie en beheerkosten

De kosten voor de uitvoering van een LEADER-programma bestaan uit organisatie en beheerkosten enerzijds en uitvoeringskosten van goedgekeurde projecten anderzijds.

Er is afgesproken dat 25% van het beschikbare budget gereserveerd wordt voor organisatie- en beheerkosten. Dit betreft in de regio Zuid-Limburg €734.500. Onder deze kosten vallen de volgende zaken:

Personele inzet	Inhuur secretaris LAG; Invullen functie van advies en ondersteuning van initiatiefnemers van projecten.
LAG-werkingskosten	Onkostenvergoeding voorzitter; Vacatiegeld/onkostenvergoeding LAG-leden; Vergaderfaciliteiten.
LAG-activiteiten	Uitvoering aanjaagactiviteiten zoals omschreven in hoofdstuk 4; Uitvoering deskundigheidsbevordering zoals omschreven in hoofdstuk 4.
Communicatie	Inhuur communicatiemedewerker; Uitvoering communicatieplan/middelen.
Administratie	Financiële administratie; Urenregistratie; Rapportages.

Cofinanciering door de gemeenten

Er wordt in Zuid-Limburg gestreefd naar een cofinanciering. Hiervoor wordt een bedrag gereserveerd van € 600.600.

Commitment van de gemeenten

Het LEADER-gebied Zuid-Limburg wordt gekenmerkt door een in vergelijking met andere LEADER-gebieden grote bestuurlijke versnippering. Het aantal deelnemende gemeenten bedraagt liefst zestien. Desondanks is het gelukt om alle gemeenten te laten participeren in het LEADER-programma, onder meer op basis van de positieve ervaringen in de voorgaande LEADER-periode. Wat daarbij hielp was dat het percentage van de gevraagde gemeentelijke cofinanciering

aanmerkelijk lager kon zijn dan in de voorgaande periode: dat nam globaal genomen af van 22% naar 12%.

De communicatie met de bestuurscolleges van de gemeenten over participatie in het nieuwe LEADER-programma is in de aanloop verzorgd door de gemeente Beekdaelen. Deze gemeente participeert ook in de projectgroep voor het opstellen van de LOS. Vervolgens heeft de voorzitter van de LAG met alle gemeenten gesprekken gevoerd waarbij zowel de afvaardiging in de LAG als de vereiste cofinanciering aan de orde is gekomen. Alle gemeenten hebben aangegeven dat ze bereid zijn om op basis van de voorliggende LOS projecten die in hun gemeenten gerealiseerd worden te zullen ondersteunen met een cofinanciering van 12%. In de voorgaande periode kon op deze basis succesvol gewerkt worden. De werkwijze om steeds vroegtijdig met gemeenten in contact te treden voor de nodige afstemming over projecten wierp zijn vruchten af en zal ook in de nieuwe periode gecontinueerd worden.

Subsidiepercentage

Voor de regio Zuid-Limburg is afgesproken dat het subsidiepercentage van projectaanvragen gelijk blijven met de oude LEADER-periode. De subsidie mag maximaal 55% bedragen. De overige 45% dienen initiatiefnemers uit private middelen te verwerven.

Omvang projecten

Projectaanvragen die bij LEADER Zuid-Limburg ingediend worden hebben een financiële omvang van minimaal €20.000 en maximaal €250.000. Deze kaders zijn bepaald op basis van de ervaringen van de afgelopen LEADER-periode.

Kernen van meer dan 30.000 inwoners vallen buiten het LEADER-gebied. Echter voor maximaal 5% van het budget voor de uitvoering van projecten kan de LAG hier een uitzondering op maken, als de projecten de relatie stad en land bevorderen.

Voorfinanciering

Er bestaat een mogelijkheid tot voorfinanciering van projecten tot 50 % van de kosten.

Begroting

Bovenstaande uiteenzetting betekent dat er voor de uitvoering van projecten €5.090.773 beschikbaar is (incl. private bijdragen) en dat €733.108 beschikbaar is voor organisatie en beheerkosten. Deze budgetten zijn als volgt verdeeld:

Kostenpost	Bedrag LOS 2023-2027
Uitvoering van projecten (inclusief private bijdragen)	€ 5.090.773
Personeel	€ 403.108
LAG (werkingskosten)	€ 120.000
LAG (activiteiten)	€ 50.000
Communicatie	€ 120.000
Administratie	€ 40.000
Totaal	€ 5.823.881

Evaluatie

Zoals in hoofdstuk 5 beschreven wordt er halverwege de LEADER-periode een uitgebreide evaluatie gehouden waarin ook de financiële kaders besproken en waar mogelijk herzien worden. Denk hierbij aan de verdeling tussen regio Zuid-Limburg en Weerterland, het maximale subsidiepercentage, de projectomvang en/of de organisatie en beheerkosten.

6.2 Dekkingsplan

Beschikbare budget EU voor Limburg	€ 3.696.000
Bijdrage Provincie Limburg (20%)	€ 924.000
Reservering voor LOS-en 2027	-€ 100.000
Beschikbare budget voor Limburg (EU + cofinanciering provincie)	€ 4.520.000

Verdeling regio's:

Beschikbare budget voor Limburg (EU + cofinanciering provincie): € 4.520.000			
Zuid-Limburg	65%	Weerterland	35%
	€ 2.932.433		€ 1.590.624

Regio Zuid-Limburg:

Budget regio Zuid-Limburg	€ 2.932.433
Reservering beheerkosten (25%)	-€ 733.108
Cofinanciering	€ 600.600
Beschikbare subsidiebudget (incl. cofinanciering)	€ 2.799.925

Subsidiepercentage

Subsidiepercentage:	55%	Private bijdragen	45%
	€ 2.799.925		€ 2.290.848

Totale projectomvang:

Beschikbare subsidiebudget (incl. cofinanciering)	€ 2.799.925
Private bijdragen	€ 2.290.848
Totale projectomvang	€ 5.090.773

Kijkende naar de geformuleerde doelstellingen en verwachte resultaten is het gemiddeld subsidiebedrag € 169.945,46 per project. Dit betekent per thema het volgende:

Thema	NSP-doel waar binnen het thema nadruk op ligt	Aantal verwachte projecten	Gemiddeld subsidiebedrag per thema
Landschap als bron voor economische activiteit	Doel F en H	10	€ 1.696.924
Een duurzame groen/blauwe omgeving	Doel D, E en F	8	€ 1.357.539
Sociale innovatie en sociale cohesie	Doel H	8	€ 1.357.539
Verbinding tussen stad en platteland	Doel H	4	€ 678.770

7. Reglement voor werking van de LAG

Artikel 1 (begripsbepaling)

In dit reglement wordt verstaan onder:

- a) Nationaal Strategisch Plan (NSP), de Nederlandse invulling van het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in de periode 2023 tot en met 2027.
- b) LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale): een vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling zoals bedoeld in artikel 31 van de verordening (EU) 2021/1060 in het kader van het NSP
- c) Lokale ontwikkelingsstrategie (LOS), of strategie voor een vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling: een strategie zoals beschreven in artikel 31, lid 2, sub c, van Vo. (EU) 2021/1060, juncto artikel 32 lid 1 van diezelfde verordening. De strategie:
 - i. beschrijft concrete acties afgestemd op lokale/regionale doelstellingen en behoeften;
 - ii. draagt bij aan de verwezenlijking van de strategie van de Europese Unie voor slimme, duurzame en inclusieve groei;
 - iii. wordt ontworpen en uitgevoerd door een lokale actiegroep.;
- d) Lokale actiegroep (LAG): vertegenwoordigers van publieke en private lokale sociaaleconomische belangengroepen, zoals beschreven in artikel 31, lid 2, sub b, en artikel 33 van Vo. (EU) 2021/1060, waarbij noch overheden, gedefinieerd conform de nationale regels, noch één belangengroep meer dan 49 % van de stemrechten voor besluitvorming hebben.

Artikel 2 Samenstelling LAG

1. De Lokale Actiegroep (LAG) is een bij vaststelling van de Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) door het College van Gedeputeerde Staten van Limburg (hierna te noemen: GS) op grond van artikel 82 Provinciewet ingestelde commissie die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het programma LEADER Zuid-Limburg zoals dat in de LOS is vastgelegd.
2. De LAG bestaat uit minimaal 6 en maximaal 13 leden inclusief een voorzitter. De samenstelling van de LAG is evenwichtig en representatief, overeenkomstig de uitgangspunten zoals beschreven in hoofdstuk 5 (Organisatie) van de LOS. De LAG zorgt voor publicatie van de actuele samenstelling van de LAG via openbaar toegankelijke kanalen (website of anders).
3. De LAG wordt voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter.
4. Op voordracht van de voorzitter benoemt de LAG uit haar midden een plaatsvervangend voorzitter.
5. Leden van de LAG kunnen hun lidmaatschap op eigen verzoek op elk moment beëindigen, met een opzegtermijn van twee maanden.
6. Als een LAG-lid naar het oordeel van de voorzitter niet voldoende functioneert kan de LAG met meerderheid van stemmen besluiten om het lidmaatschap van het betreffende lid te beëindigen.
7. De LAG besluit met meerderheid van stemmen over de aanstelling van nieuwe leden. De werving en selectie van nieuwe leden gebeurt op basis van de in hoofdstuk 5 (Organisatie) van de LOS beschreven criteria.
8. Aan de LAG-vergaderingen neemt de provinciale LEADER-coördinator als adviseur deel. De LEADER-coördinator heeft daarbij géén stemrecht.

9. Na realisatie van de LOS wordt de LAG opgeheven, doch uiterlijk op 31 december 2029.

Artikel 3 Taken en bevoegdheden LAG

De LAG heeft de volgende taken:

- het stimuleren (door verbinden en netwerken) van plaatselijke bewoners, ondernemers en organisaties tot ontwikkeling van projecten die bijdragen aan de realisatie van de LOS Zuid-Limburg;
- het begeleiden en ondersteunen van initiatiefnemers bij de projectontwikkeling;
- het toetsen en selecteren van ingediende projectplannen aan de geldende openstellingsbesluiten GLB/NSP LEADER en de LOS Zuid-Limburg, op basis van de hierin benoemde selectiecriteria en voorwaarden;
- het monitoren en evalueren van de uitvoering van de LOS Zuid-Limburg voor zowel de tijdige realisatie van doelen en output als verantwoorde besteding van de publieke middelen;
- inhoudelijke en financiële rapportages over de voortgang van realisatie van de LOS Zuid-Limburg;
- voorlichting, publiciteit en verder benodigde communicatie voor de LOS Zuid-Limburg;
- het doen van voorstellen aan GS voor aanpassing van de LOS Zuid-Limburg;
- het verzoeken aan GS om over te gaan tot de publicatie van openstellingsbesluiten aangaande de LOS Zuid-Limburg.

Artikel 4 Taken Secretaris

1. De LAG wordt bij de uitvoering van haar taken ondersteund door een secretaris.
2. De secretaris wordt benoemd door de LAG op voordracht van de voorzitter.
3. De secretaris is het eerste aanspreekpunt van de LAG voor initiatiefnemers, bewoners, ondernemers, organisaties en overheden aangaande de LOS Zuid-Limburg.
4. De secretaris heeft geen stemrecht in de LAG echter kan wel de LAG gevraagd en ongevraagd adviseren over (de toepassing van) de LOS.
5. Bij tussentijds vertrek van de secretaris stelt de LAG op voordracht van de voorzitter een opvolger aan.

Artikel 5 Vergaderingen

1. De LAG vergadert op een locatie in Zuid-Limburg.
2. De vergaderingen van de LAG zijn in het beginsel openbaar. De vergaderverslagen en de project/aanvraag-beoordelingen, zijn in principe openbaar.
3. De voorzitter kan in geval van zwaarwegende redenen, waarbij het belang van de openbaarheid niet opweegt tegen andere, gerechtvaardigde maatschappelijke of persoonlijke belangen besluiten dat een vergadering niet openbaar is.
4. Van elke vergadering wordt een verslag opgesteld en na vaststelling ondertekend door de voorzitter en de secretaris. Het verslag gaat vergezeld van een door de voorzitter ondertekende presentielijst.
5. Het aantal leden dat aan de vergadering van de LAG dient deel te nemen om adviezen te kunnen vaststellen, bedraagt minimaal de

helft van het aantal leden van de LAG plus de (plaatsvervangend) voorzitter.

6. De LAG stelt zijn adviezen vast bij meerderheid van stemmen, waarbij ieder lid (inclusief de voorzitter of diens plaatsvervanger) één stem heeft. Indien de stemmen staken, beslist de (plaatsvervangend) voorzitter.
7. De LAG bepaalt zelf zijn vergaderorde en legt dit vast in de vergaderverslagen.
8. Correspondentie namens de LAG en adviezen van de LAG worden steeds ondertekend door de (plaatsvervangend) voorzitter en de secretaris.
9. De LAG kan deskundigen en belanghebbenden in haar vergaderingen uitnodigen. Deskundigen en belanghebbenden nemen echter geen deel aan de beraadslagingen over en besluitvorming met betrekking tot de beoordeling van aanvragen.

Artikel 6 Beoordeling projecten

1. De LAG zorgt voor een inhoudelijke beoordeling van voor LEADER-subsidieaanvragen voor het gebied Zuid-Limburg. De beoordeling gebeurt overeenkomstig het in de LOS Zuid-Limburg opgenomen *Reglement voor beoordeling selectie van projecten*.
2. De administratieve en financiële controle van aanvragen gebeurt door de door het betaalorgaan aangewezen delegated body overeenkomstig het openstellingsbesluit GLB/NSP LEADER.
3. Op basis hiervan stelt de LAG een beoordelingsverslag vast dat door de voorzitter is ondertekend.

Artikel 7 Vergoedingen

1. De LAG stelt voor haar leden een regeling vast voor vergoeding voor vacatiegelden en reiskosten bij deelname aan vergaderingen die gebaseerd is op het “Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers” en de daarin in Artikel 2.4.1. “Vergoeding voor het bijwonen van de vergaderingen van commissieleden” vastgestelde vergoeding voor het voorbereiden en bijwonen van een reguliere LAG-vergadering. Voor andere activiteiten/ bijeenkomsten die naar het oordeel van de voorzitter noodzakelijk/ bevorderlijk zijn voor het zo goed mogelijk uitoefenen van de taak in de LAG kan een evenredig deel van de vastgestelde vergoeding toegekend worden.
2. De voorzitter van de LAG ontvangt een vaste jaarlijkse vergoeding.

Artikel 8 Tegengaan van belangenverstrengeling

1. LAG-leden nemen zitting op persoonlijke titel en kunnen zonder last of ruggespraak, op basis van een eigen oordeel, besluiten nemen.
2. Teneinde de onafhankelijkheid en integriteit te waarborgen dienen de leden van de LAG betrokkenheid bij projectplannen vooraf te melden. Zij onthouden zich dan van stemming over het ingediende projectplan en nemen ook niet deel aan de bespreking en verdere beraadslagingen van het plan. Indien individuele leden van de LAG door externe initiatiefnemers met projectideeën worden benaderd, verwijzen zij de initiatiefnemer naar de secretaris.
3. De LAG stelt een belangenregister in, waarin de verklaringen van de individuele LAG leden zijn opgenomen omtrent hun nevenactiviteiten en belangen. De secretaris van de LAG beheert en toetst dit belangenregister. In het uitzonderlijke geval dat LAG leden hun belang(en) niet vanuit zichzelf aangeven (maar er

belangenverstrengeling blijkt), kunnen ze door de secretaris - na overleg met de voorzitter - worden uitgesloten van beraadslaging op en beoordeling van initiatieven die worden ingediend voor LEADER subsidie.

Artikel 9 Verantwoording en openbaarheid

1. De LAG stelt jaarlijks een jaarverslag vast. Deze rapportage bevat in ieder geval de algehele voortgang van het programma, een overzicht van de beoordeelde projecten met bijbehorende budgetten in relatie tot het totale programma, de financiële voortgang van de beheers- en organisatiekosten van de LAG, de activiteiten die door of uit hoofde van de LAG zijn uitgevoerd om het programma succesvol ten uitvoer te brengen en tot slot een korte vooruitblik met de planning voor het volgende jaar.
2. Ten minste één keer per jaar bespreekt de (plaatsvervangend) voorzitter samen met de LEADER-coördinator de voortgang van het programma en het functioneren van de LAG met de verantwoordelijke portefeuillehouder binnen GS.
3. Ultimo 2025 zal de LAG een tussentijdse (zelf)evaluatie uitvoeren om te bekijken of de LAG goed functioneert. Als gevolg hiervan kan de LAG besluiten tot eventuele bijsturing van haar reglement en eventueel de LOS. Dat wordt dan aan GS ter vaststelling voorgelegd en via besluitenlijst Gedeputeerde Staten en via publicatie op de voorziene website van het LEADER-gebied openbaar gemaakt.
4. De verslagen van de LAG-vergaderingen worden gepubliceerd via openbaar toegankelijke kanalen zoals een eigen website.

Artikel 10 Slotbepalingen

1. In alle gevallen waarin dit reglement niet voorziet, beslissen GS.

7.1 Reglement voor beoordeling en selectie van projecten

Artikel 1 Openstelling voor aanvragen van subsidie

1. De grondslag voor het aanvragen van LEADER-subsidie is de provinciale Subsidieverordening GLB/NSP 2023-2027 en daaruit voortvloeiende openstellingsbesluiten van GS.
2. De LAG beslist over de wijze van openstelling en verzoekt GS over te gaan tot het publiceren van het openstellingsbesluit.

Artikel 2 Boven- en ondergrens voor subsidiabele projecten

1. Voor het LEADER Zuid-Limburg is de ondergrens van de projectomvang vastgesteld op 20.000 Euro en de bovengrens op 250.000 Euro.
2. Projecten met een grotere omvang van 250.000 Euro kunnen bij wijze van uitzondering wel gehonoreerd worden als ze én gemeentegrens overschrijdend zijn én naar het oordeel van de LAG een bijzonder toegevoegde waarde hebben.

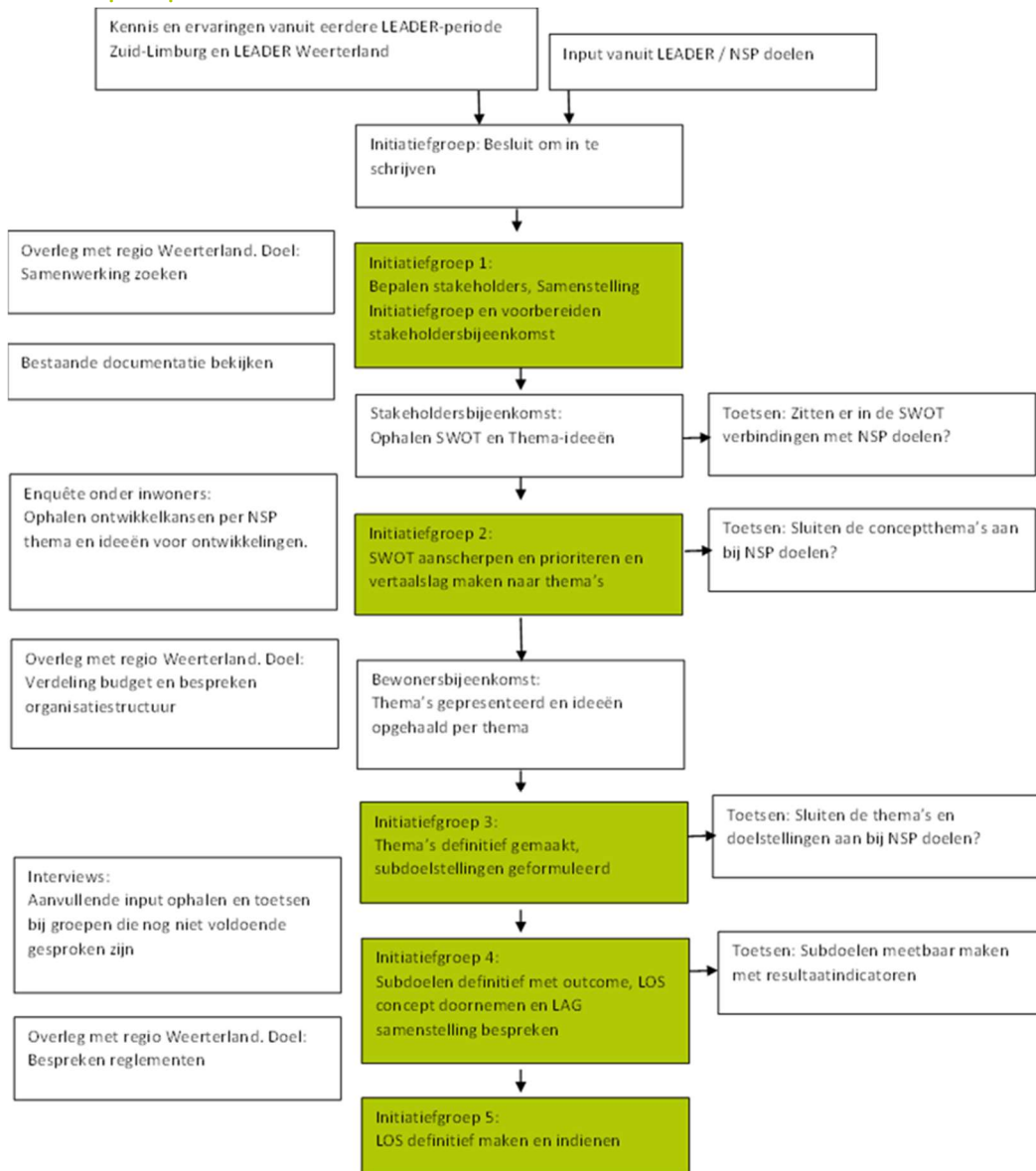
Artikel 3 Beoordeling en selectie

1. De LAG vergadert minstens vier keer per jaar voor het beoordelen van ingediende projecten.
2. De beoordeling van en afhandeling van de subsidieaanvragen vindt plaats op volgorde van binnenkomst. Als tijdstip van de aanvraag geldt het bij het subsidieloket geregistreerde tijdstip van ontvangst van de (digitale) aanvraag.

3. De LAG beoordeelt elk project aan de hand van het in de LOS als bijlage 2 opgenomen beoordelingsformulier en het daaraan ten grondslag liggende puntensysteem.
4. Ter voorbereiding van de besluitvorming in de vergadering stelt de secretaris in afstemming met de voorzitter een préadvies voor het beoordelingsformulier op. De voorzitter kan besluiten daarvoor een of meer LAG-leden te raadplegen, bijv. vanwege de specifieke kennis van het onderwerp c.q. het gebied. Ter vergadering wordt vooraf duidelijk gemaakt wie betrokken zijn bij het opstellen van het préadvies.
5. Projecten die het voor de onderscheiden selectiecriteria en in totaal voldoende punten scoren (zoals vermeld op het beoordelingsformulier), komen naar het oordeel van de LAG in aanmerking voor subsidie.
6. De LAG stelt de puntenscore vast bij meerderheid van stemmen, waarbij ieder lid (inclusief de (plaatsvervangend) voorzitter) één stem heeft. Indien de stemmen staken, beslist de (plaatsvervangend) voorzitter.
Daarvoor dient de helft plus één van het aantal stemgerechtigde leden van de LAG (incl. de (plaatsvervangend) voorzitter) bij de vergadering aanwezig te zijn. Bovendien is voor besluitvorming vereist dat minstens 50% van de aanwezige stemgerechtigden de private sector vertegenwoordigt.
7. Indieners van projecten worden in de gelegenheid gesteld om voorafgaand aan de besluitvorming hun project aan de LAG te presenteren en eventuele toelichtende vragen te beantwoorden. De beraadslagingen en besluitvorming vinden vervolgens plaats in afwezigheid van de indieners.
8. De LAG brengt de besluiten over de beoordeling van projecten ter kennis van de door GS aangewezen delegated body.
9. De LAG brengt het besluit voor de beoordeling van een project zo spoedig mogelijk na de vergadering ter kennis van de aanvrager, met de belangrijkste argumenten die tot het besluit hebben geleid. Daartoe ontvangt de aanvrager z.s.m. het vastgestelde en ondertekende beoordelingsformulier.

Bijlagen

1. Het doorlopen proces

2. SWOT-analyse voor de gebiedsontwikkeling

Op 25 januari 2022 vond in het LEADER-gebied een stakeholdersbijeenkomst plaats voor een eerste inventarisatie van sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen. Om de resultaten van de deze bijeenkomst te toetsen, verder aan te scherpen en te vertalen naar concrete doelen vonden aansluitend een enquête en een bewonersbijeenkomst plaats. Zie hoofdstuk 1 van de LOS voor een gedetailleerde beschrijving van het daarbij gevolgde proces. Het resultaat van de stakeholdersbijeenkomst, een uitgebreide opsomming van sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen voor de gebiedsontwikkeling is te vinden in bijlage 3.

De resultaten van stakeholdersbijeenkomst, enquête en bewonersbijeenkomst dienden als basis voor de onderstaande SWOT-analyse.

De invalshoeken voor de SWOT analyse zijn sociaaleconomische ontwikkeling, leefbaarheid, landschapskwaliteit en duurzaamheid, de thema's die in algemene zin centraal staan in de LEADER-aanpak en aansluiten bij het huidige Nationaal Strategisch Plan (NSP) voor de uitvoering van het Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB), waar LEADER onderdeel van is.

Omwille van de overzichtelijkheid en werkbaarheid is ervoor gekozen om het aantal issues per onderdeel (sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen) terug te brengen tot maximaal vijf. Daarbij is gezocht naar issues die zo goed mogelijk de kern van alle aangedragen ideeën samenvatten. Deze zoektocht leverde het onderstaande overzicht op.

<p>Sterktes</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uniek landschap 2. Rijk cultuurhistorisch erfgoed (materieel en immaterieel) 3. Grote lokale betrokkenheid en organiserend vermogen 4. Centrale ligging in Euregio (streek- en grensidentiteit) 5. Hoge biodiversiteit 	<p>Zwaktes</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sociaaleconomische achterstand 2. Ruimte (kwaliteit en kwantiteit) staat onder druk 3. Versnippering openbaar bestuur 4. Achterblijvend onderhoud en degradatie landschapselementen 5. Verdwijnen van voorzieningen op het platteland
<p>Kansen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Transitie van de landbouw 2. Kunst als middel van bewustwording waarde natuur en landschap 3. Voorzetting en uitbouw van lokale initiatieven uit de afgelopen LEADER-periode 4. Natuur en landschap als basis voor leefbaarheid/sociale cohesie/gezondheid 5. Landsgrensoverschrijdende samenwerking 	<p>Bedreigingen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Veranderende demografie en afname sociale cohesie 2. Hoge druk op landschap door recreatie en toerisme 3. Kans op wateroverlast en droogte als gevolg van klimaatverandering 4. Achteruitgang sociaaleconomische situatie 5. Aantasting en afname van biodiversiteit

De verbanden tussen enerzijds sterktes en zwaktes en anderzijds zijn inzichtelijk gemaakt in de onderstaande tabel.

- Het verband tussen Sterktes en Kansen (de groen gekeurde sectie van de tabel) geeft aan waar de offensieve behoeften liggen, de kansen om de sterke punten verder te ontwikkelen en daarop voort te bouwen.
- Het verband tussen Sterktes en Bedreigingen (de oranje gekleurde sectie van de tabel) geeft aan waar defensieve acties nodig zijn om aantasting en achteruitgang van sterke punten af te wenden.
- Het verband tussen Zwakten en Kansen (de blauw gekleurde sectie in de tabel) laat zien waar de echte uitdagingen in het gebied zitten, en wat nodig dan wel mogelijk is voor de noodzakelijke verbetering van de zwakke kanten.

- Dan is er nog het verband tussen Zwaktes en Bedreigingen (de gele sectie in de tabel). Dit is het gebied waar problemen elkaar raken en versterken, en doorgaans niet echt opgelost kunnen worden met lokale acties. Hier zijn doorgaans generieke maatregelen nodig die vragen om nader onderzoek en afweging.

De volgende stap in de SWOT-analyse is de vertaling naar de mogelijkheden en kansen die LEADER kan bieden. De centrale vraag daarbij is of en in hoeverre de lokale gemeenschap (bewoners, ondernemers, verenigingen en andere organisaties, al dan niet samen met de lokale overheid) met concrete projecten een bijdrage kunnen leveren aan de gewenste ontwikkeling. Daarbij moet dan ook gekeken worden naar de in tijd en financiële omvang begrensde mogelijkheden van het LEADER-programma. In de tabel is gewerkt met een puntenscore van 0 tot 3 voor deze uitvoerbaarheid door de lokale gemeenschap. Daarbij geldt de onderstaande toelichting voor de toegekende cijfers.

Score 0 Het betreft doorgaans generieke problemen en behoeften waarbij lokale acties niet of nauwelijks een bijdrage kunnen leveren. Los van de soms grote urgentie hebben deze behoeften daarom geen prioriteit voor de LOS.

Score 1 Het gaat om behoeften en mogelijkheden die niet direct opgepakt kunnen worden door de lokale gemeenschap, maar waarbij wel lokaal meegedacht kan worden over oplossingsideeën. Dit heeft voor de LOS lage prioriteit.

Score 2 Het betreft behoeften die niet bij uitstek, maar wel mede door de lokale gemeenschap ingevuld kunnen worden. Voor de LOS hebben deze behoeften al meer prioriteit,

Score 3 Het gaat om behoeften die bij uitstek vóór en dóór de lokale gemeenschap ingevuld kunnen worden. Voor de LOS heeft dit de hoogste prioriteit.

		Kansen					Bedreigingen				
		1 transitie landbouw	2 kunst voor bewustwording	3 uitrol bestaande LEADER-initiatieven	4 natuur en landschap als basis voor leefbaarheid en gezondheid	5 grensoverschrijdende samenwerking	1 Afname sociale cohesie	2 Hoge druk op landschap door recreatie en toerisme	3 Kans op wateroverlast en droogte door klimaatverandering	4 Toename sociaaleconomische achterstand	5 Afname biodiversiteit
Sterktes	1 Uniek landschap	3	3	3	3	2	0	1	2	0	2
	2 Rijk cultuurhistorisch erfgoed	1	3	1	1	2	2	1	0	1	0
	3 Grote lokale betrokkenheid en organisatievermogen	0	3	3	3	1	3	0	0	2	2
	4 Centrale ligging in Euregio	2	3	2	2	3	0	0	0	1	0
	5 Hoge biodiversiteit	3	3	3	1	1	1	1	0	0	3
Zwaktes	1 Sociaaleconomische achterstand	3	0	2	2	0	1	0	0	0	0
	2 Ruimte staat onder druk (kwaliteit en kwantiteit)	2	3	2	1	0	1	0	1	0	1
	3 Versnippering openbaar bestuur	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0
	4 Achterblijvend onderhoud en degradatie landschapselementen	3	1	3	3	0	2	0	2	1	2
	5 Verdwijnen van voorzieningen op het platteland	0	0	2	1	0	1	0	0	1	0

Op basis van de verbandentabel en de daaraan ten grondslag liggende ideeën, wensen en suggesties van de stakeholders en bewoners wordt als strategie voor de gebiedsontwikkeling via LEADER gekozen voor een benadering langs vier hoofdlijnen of thema's. De vier hierna beschreven thema's, staan niet los van elkaar en moeten daarom ook in hun onderlinge samenhang beoordeeld worden.

De voor de uitvoering van de strategie te ontwikkelen projecten geven bij voorkeur invulling aan meer dan één thema omdat die elkaar onderling kunnen versterken.

Voorop staat het thema **sociale innovatie**. Hierbij gaat bijzondere aandacht uit naar het versterken van de sociaaleconomische positie van bewoners die in Zuid-Limburg significant meer dan elders te maken hebben met achterstanden in inkomen, onderwijs en gezondheid. Op het platteland dreigen demografische ontwikkelingen (vergrijzing en ontgroening – het wegtrekken uit de dorpsgemeenschappen van jongeren) en het verdwijnen van voorzieningen de sociale cohesie en organisatiekracht te verminderen. Lokale initiatieven die bijdragen aan de oplossing van deze problematiek krijgen hoge prioriteit.

Het tweede thema is een **duurzame groen-blauwe ontwikkeling**. Het unieke landschap en de direct daarmee samenhangende rijke biodiversiteit staan onder druk. Onder meer de noodzakelijke transitie van de landbouw biedt kansen om het tij te keren door de agrarische bedrijfsvoering in Zuid-Limburg mede te richten op landschapsherstel en biodiversiteit. Naast ondernemers kunnen ook andere grondeigenaren en vrijwilligers een grote rol spelen bij versterking en onderhoud van het landschap. Ook maatregelen gericht op voorkomen van wateroverlast en alternatieve vormen voor opwekken van energie kunnen ook lokaal opgepakt worden.

Vervolgens beidt het thema **verbinding tussen stad en platteland** veel aanknopingspunten voor LEADER. Op het grensvlak tussen stad en platteland zijn acties mogelijk die enerzijds bijdragen aan de gewenste sociale ontwikkeling (participatie, gezondheid, scholing) en anderzijds aan verbetering van kwaliteit en leefbaarheid van de omgeving. Ook projecten die zijn gericht op bewustwording en kennisoverdracht over de noodzaak van een goede landschapskwaliteit en duurzame voedselproductie passen binnen dit thema. Het gebied is bij uitstek gebaat bij het overbruggen van de kloof tussen stad en platteland, en het zoeken naar de kansen voor wederzijdse versterking en de bijbehorende sociaaleconomische verbeteringen.

Het laatste thema gaat over het **landschap als bron voor duurzame economische ontwikkeling**. Het moet dan uiteraard wel gaan over duurzame economische ontwikkeling die niet alleen financieel rendement oplevert maar tevens bijdraagt aan het behoud en de ontwikkeling van het unieke Zuid-Limburgse landschap. De mogelijkheden daarvoor zijn ruimschoots aanwezig: een rijk cultureel aanbod, mogelijkheden voor recreatie en toerisme, lokale voedselproductie met bijbehorend culinair aanbod, bezinningsoorden, ontwikkeling van korte ketens voor landbouwproducten, de unieke streekidentiteit en grensligging. In het voorgaande LEADER-programma was het idee van 'ondernemen in het met het landschap' al één van de vier uitgangspunten. Voor de nieuwe periode blijft dit onverkort gehandhaafd.

3. Overzicht sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen (resultaat stakeholdersbijeenkomst op 25 januari 2023)

<p>Sterktes</p> <p><i>Ruimtelijk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Uniek Heuvellandschap en Bocagelandschap - Landbouw is relatief grondgebonden - Veelheid aan cultuurhistorische elementen, zowel landelijk als bebouwd en gebouwen/monumenten <p><i>Sociaalcultureel en demografisch</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoog organiserend vermogen, hoge verenigingsdichtheid - Sterke lokale betrokkenheid - Culinair vermogen van de streek - Cultuur (waaronder veel kunstenaars in de regio), identiteit en tradities <p><i>Economisch</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Toeristische trekpleister - Hoge recreatiedichtheid - Streekproducten - Er zijn diverse boerderijwinkels <p><i>Klimaat/duurzaamheid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Rijke biodiversiteit 	<p>Zwaktes</p> <p><i>Ruimtelijk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ruimtelijke ordening/zonering - Verlies landschapselementen <p><i>Sociaalcultureel en demografisch</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Vergrijsde populatie, ontgroening; jeugd trekt weg, relatief ongezonde populatie, beperkte brede welvaart, laaggeletterdheid - Hoogste bevolkingsdichtheid na Randstad <p><i>Economisch</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Toerisme is niet gespreid (piekperioden) - Gebrek aan ondernemerschap tussen verschillende sectoren, te weinig samenwerking - Teruglopen voorzieningen in de kernen <p><i>Klimaat/duurzaamheid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Energie-armoede - Weinig onderhoud en kwaliteit cultuur, natuur en landschap
<p>Kansen</p> <p><i>Ruimtelijk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Grensregio/grensoverschrijdend - Ontsnippering - Oude cultuurlandschappen (regelingen beschikbaar) <p><i>Sociaalcultureel en demografisch</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kunstenaars in de regio; kans om de gemeenschap te versterken - Borging initiatieven en duurzame voortzetting (vanwege sterke lokale betrokkenheid) - Natuurlijk en cultuurhistorisch kapitaal - Inclusiviteit - Bewustwording op kleine schaal creëren - Vluchtelingen niet zien als een bedreiging maar als een kans <p><i>Economisch</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Glasvezel op het platteland - Toeristisch participeren in landschappelijk onderhoud - Korte keten van streekproducten - Bezinningstoerisme en kwaliteitstoerisme - Aanbod regionale producten in supermarkten - Bevorderen en verder vermazen wandel- en fietsstructuur - <i>Kennis/co-creatie met kennisinstututen</i> <p><i>Klimaat/duurzaamheid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Koppelen mens en natuur: preventieve/positieve gezondheid, biodiversiteit, leefbaarheid - Actuele thema's als energietransitie, actuele doelen en ontwikkelingen landelijk gebied (natuur, stikstof, water en klimaat), landbouwtransitie 	<p>Bedreigingen</p> <p><i>Ruimtelijk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Toerisme trekpleister/hoge recreatiedichtheid - Veel aanspraak op de schaarse ruimte - Minder graslanden door stikstofdossier > waterhuishouding <p><i>Sociaalcultureel en demografisch</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Geen vernieuwing/voortzetting verenigingen/verenigingen staan onder druk/werkgelegenheid door vergrijzing en ontgroening - Door opkopen vastgoed weinig sociale verbinding - Vergrijzing en wegtrekken jeugd - Individualisering - Gebrek aan sociale cohesie en beschikbaarheid van vrijwilligers - Terugloop vrijwilligers - Sociale isolatie <p><i>Economisch</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Onzekerheid voor agrariërs/gebrek aan draagvlak om maatregelen te treffen - Beleid en uitvoer staan ver uit elkaar <p><i>Klimaat/duurzaamheid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Biodiversiteit staat onder druk - Toerisme geeft druk op sociale cohesie en hoge gebruiksdruk natuur, verloedering natuur - Kans op overstromingen en droogte - Laag bewustzijn bevolking over betekenis natuur en biodiversiteit - Commerciële belangen versus belang natuur en landschap

4. Beoordelingsformulier projecten LEADER-Zuid-Limburg

LEADER Zuid-Limburg 2023-2027 beoordelingsformulier projecten

ALGEMENE PROJECTGEVENS	
Naam project	
Indiener	
Tijdstip van indienen (registratie bij Stimulus)	
Projectgebied (gemeente)	

BASISVOORWAARDEN BEGROTING EN DEKKINGSPLAN (JA OF NEE)	
Sluitende en transparante begroting en dekkingsplan	
Dekkingsplan voldoet aan subsidiesleutel (LOS)	
Publieke cofinanciering is geregeld en geborgd	
Private bijdrage (45%) is geregeld en geborgd	

SELECTIECRITERIUM LOS-DOELEN (0-3 PUNTEN PER ONDERDEEL)	
Het project draagt bij aan de verbetering van de sociaalmaatschappelijke positie van bewoners met een achterstand.	
Het project stimuleert samenwerking tussen generaties en bewonersgroepen en vergroot de betrokkenheid en inclusiviteit in de samenleving.	
Het project is erop gericht om samen met plaatselijke bewoners en/of organisaties de woon-, werk- en leefomgeving te verrijken.	
Het project draagt bij aan meer bewustzijn en kennis over de waarde van lokaal geproduceerd voedsel en streekproducten, en/of aan het vergroten van vraag en aanbod daarvan.	
Het project draagt bij aan het zichtbaar en beleefbaar maken van de Zuid-Limburgse identiteit en cultureel erfgoed	
Het project draagt bij aan het verbeteren van de kwaliteit van het landschap en herstel van landschapselementen.	
Het project draagt op innovatieve wijze bij aan het opwekken van duurzame energie op grond- of waterlocaties.	
Het project draagt bij aan behoud, optimalisering of realisatie van de biodiversiteit.	
Het project draagt bij aan de verbetering van de waterkwaliteit en de beheersing van waterkwantiteit.	
Het project draagt bij aan verduurzaming van de landbouw.	
Het project brengt de leefwerelden van stad en platteland dichterbij elkaar en verbindt deze over en weer.	
Het project leidt tot een verdienmodel gebaseerd op aanbod van het platteland en vraag vanuit de stad	
Puntenscore voor LOS-doelen totaal (minimaal vereist: 3)	
Overwegingen (toelichting op puntenscore voor dit onderdeel)	

SELECTIECRITERIUM LEADER-WERKWIJZE (0-3 PUNTEN PER ONDERDEEL)	
Het project is geïnitieerd vanuit de lokale gemeenschap (bottom-up) en wordt breed gedragen.	
Het project leidt aantoonbaar tot samenwerking tussen bewoners, ondernemers en/of organisaties.	
Het project dient doelen in meerdere sectoren of beleidsvelden.	
Het project is innovatief voor Zuid-Limburg.	
Puntenscore voor LEADER-werkwijze totaal (minimaal vereist: 6)	
Overwegingen (toelichting op puntenscore voor dit onderdeel)	

SELECTIECRITERIUM ORGANISATIE EN HAALBAARHEID (0-3 PUNTEN PER ONDERDEEL)	
De organisatie en verdeling van taken en verantwoordelijkheden zijn duidelijk vastgelegd.	
De initiatiefnemers beschikken over voldoende expertise of hebben deze ingehuurd.	
Het tijdpad voor de uitvoering is realistisch in verband met vergunningen en dergelijke.	
Puntenscore voor organisatie en haalbaarheid totaal (minimaal vereist: 6)	
Overwegingen (toelichting op puntenscore voor dit onderdeel)	

SELECTIECRITERIUM CONTINUÏTEIT EN OVERDRAAGBAARHEID (0-3 PUNTEN PER ONDERDEEL)	
De continuïteit van het project en bijbehorende activiteiten is na afronding van het subsidietraject voldoende geborgd.	
Het project is overdraagbaar zodat de resultaten en ervaringen ook door anderen gebruikt kunnen worden.	
Puntenscore voor efficiëntie en doeltreffendheid (minimaal vereist 4)	
Overwegingen (toelichting op puntenscore voor dit onderdeel)	

SAMENVATTING	
LOS-doelen	
LEADER-werkwijze	
Organisatie en haalbaarheid	
Continuïteit en overdraagbaarheid	
Totale puntenscore (minimaal vereist: 19)	

BESLUIT	
Advies van de LAG (positief of negatief)	
Vastgesteld in de vergadering op (datum)	
Handtekening voorzitter	

5. Addendum behorende bij de LOS Zuid-Limburg onder het GLB-NSP 2023-2027

Algemeen

De samenstelling van de LAG wordt beschreven in de LOS Zuid-Limburg die door GS van Limburg is vastgesteld onder het GLB-NSP 2023-2027. Vereniging Kleine Kernen Limburg (VKKL) treedt op als penvoerder van de LAG Zuid-Limburg en vertegenwoordigt daarmee de LAG zoals deze beschreven is in de LOS.

Gedeputeerde Staten van Limburg heeft op 13 juni 2023 het Convenant Uitvoering GLB 23-27 Zuidoost Nederland vastgesteld. Dit convenant is ondertekend door de Provincies Noord-Brabant, Limburg en Gelderland, en geeft afspraken weer over de uitvoering van de provinciale niet-grondgebonden interventies van het GLB-NSP 2023-2027 (waaronder LEADER). Meer specifiek gaat het over afspraken met betrekking tot taken die gemandateerd worden door de Provincies Limburg en Gelderland in hun hoedanigheid van intermediaire instantie in het GLB-NSP aan de Provincie Noord-Brabant; en taken die worden overgedragen door RVO aan de Provincie Noord-Brabant.

De LAG Zuid-Limburg respecteert de in het Convenant Uitvoering GLB 23-27 Zuidoost Nederland belegde afspraken. Parallel aan het convenant zijn de volgende procedures/ afspraken van toepassing:

Procesbeschrijving samenwerking LAG/GS

1. Zoals beschreven in de LOS, vindt er regelmatig afstemming plaats tussen de LAG Zuid-Limburg en de Provinciale LEADER coördinator. Tevens conform de LOS, levert de LAG jaarlijks een voortgangsverslag aan GS aan. Op verzoek van de portefeuillehouder(s) landbouw en landelijk gebied kan het voortgangsverslag nader worden besproken met de LAG.

Openstellingsbesluiten

2. De LAG Zuid-Limburg levert de tekst van de subsidie-openstelling aan. GS van de Provincie Limburg neemt de subsidie-openstelling één op één over en formaliseert deze middels een openstellingsbesluit. GS van provincie Limburg is bevoegd op grond van de Provinciewet en door de minister aangewezen om de subsidie-openstellingen te publiceren.

Besluiten/beschikkingen per dossier en conformiteitstoets

3. De LAG Zuid-Limburg is verantwoordelijk voor de inhoudelijke beoordeling of aanvragen binnen de LOS passen en de vaststelling van de subsidiehoogte. De LAG levert hiervoor een gemotiveerde onderbouwing.

4. Zodra duidelijk is welke aanvragen subsidie kunnen krijgen, stuurt de LAG deze naar de Delegated Body (DB, oftewel Provincie Noord-Brabant, en als onderdeel hiervan: Stimulus Programmamanagement) voor de conformiteitstoets.

5. Conform het Mandaatbesluit uitvoering GLB 23-27 Zuidoost-Nederland, gaat het totale pakket vervolgens naar GS van de Provincie Noord-Brabant voor formalisering van de subsidieverlening.

6. GS van de Provincie Noord-Brabant nemen het inhoudelijke oordeel, het te verlenen subsidiebedrag en de conformiteitstoets één op één over.

Bezwaar en beroep

7. Conform het Mandaatbesluit uitvoering GLB 23-27 Zuidoost-Nederland, zijn Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant door Gedeputeerde Staten van Limburg gemandateerd en gemachtigd voor het

behandelen van bezwaar- en beroepschriften gericht tegen besluiten die verband houden met het verstrekken van subsidies ten laste van de Verordening Europese Landbouwsubsidies 2023-2027 Provincie Limburg.

8. Bij een bezwaarprocedure zal GS van de Provincie Noord-Brabant de LAG vragen tijdig input voor het te voeren verweer aan te dragen. Waar nodig zal GS van de Provincie Noord-Brabant in overeenstemming met de Algemene wet bestuursrecht, een volledige heroverweging van het primaire besluit uitvoeren.

9. Bij een beroepsprocedure zal GS van de provincie Noord-Brabant de LAG vragen om tijdig input voor het verweer aan te dragen. GS van Noord-Brabant zal de procedure voeren bij de rechter.

Colofon:

Tekst: Viduro in opdracht van VKKL, augustus 2023

Fotografie: Mat Snijders (Film etc.)[©]